

TRIBUNA ARDEALULUI

A magyarországi románok szócsove — Organ de afirmare al Românilor din Ungaria

Szerkesztőség és kiadóhivatal — Redacția și administrația:
Kolozsvár—Cluj, Str. Deák Ferenc-utca 36. Telefon: 17-49

Căsuța poștală Nr. 7

Biruință gândului bun și iubirii dintre frați

Dreptatea a înfrânt greutatea leședei păcatului și după trei zile de patimi și umiliri, Mântuitorul a înviat biruitor din morți, cu moartea pe moarte călcând și celor din mormânturi viață dându-le. În acest sublim mister al Invierii, sărbătoarea strălucită a bucuriei și iertării, în ziua Sfintei Invieri de a treia zi, rânduită întru pomenirea minunii minunilor, se regăsesc în fiecare an popoarele creștine ale lumii, pentru a prăznuți biruința supremă a înfrângerii morții veșnice prin viață.

În această taină de nepătruns pentru neputincioasa minte omenească, se ascunde toată strălucirea și tăria de neînving a credinței noastre strămoșești, pe care o mărturisim cu toții fără deosebire, cei ce ne închinăm mării lui Dumnezeu devenit Om pentru a noastră mântuire.

Întotdeauna Sfintele Paști au reprezentat pentru poporul nostru un farmec deosebit, acum însă la răscruce de vremuri și năpraznice năruiri lumești, noi trebuie să vedem în această sărbătoare a biruinții vieții și o semnificație profundă, un răsărit de lumină nouă și mai ales mărturia de credință în nădejdea unor zile mai bune și pentru noi, după urgia atâtor dureri și suferințe în care se zbate încă omenirea întreagă.

Aceste gânduri și nădejdi trebuie să ne stăpânească azi mai mult ca oricând prăznuind Paștile unui an atât de dureros, în care năvalnica revărsare a patimilor a ridicat frate contra frate și fiu contra părinte, și a făcut să curgă sânge nevinovat, jertfind inutil pe altarul unor interese streine trup din trupul scump și suflet din sufletul sfânt al Neamului. Această neleguire trebuie să o izbăvim azi cu toții în sărbătoarea luminată a Paștilor — care să nu ne fie numai zi de bucurie și veselie, dar și prag luminos spre un viitor mai fericit al tuturor în frățească și creștinească iubire. — Ziua aceasta să ne aducă harul mântuirii și triumful dreptății Dumnezești, pe care omenirea creștină o mărturisește neconștient — precum Invierea sfântă a Domnului a însemnat triumful vieții asupra morții, la fel gândul cel bun, curat și senin să birue asupra vrajbei și rătăcirii dintre noi.

Fie ca ziua Invierii să aducă omenirii întregi pilda Celui ce s'a lăsat batjocorit, hulit și răstignit pe Golgotha, ca să avem tăria jertfei ce ni se cere în toate zilele.

Fie ca lumina vieții de veci ce a răsărit din lumina Dumnezească a nemuririi să lumineze calea pașilor noștri, ținându-ne departe de drumurile rătăcirii și deșertăciunii omenești.

Christos a înviat! — răsună azi pe plaiurile strămoșești.

Adevărat, că a înviat — va fi răspunsul nostru de totdeauna!

„TRIBUNA ARDEALULUI“

Bisericile noastre

în zile de sărbătoare sunt pline de credincioși.

Norodul cu mâinile împreunate spre rugăciuni, cu ochii pironiți către sfântul altar — ascultă cu smerenie glasul preotului îmbrăcat în sfintele odăjdii.

Se vede din ținuta lor — că primesc conștii în sufletele lor dumnezeieștile învățături, precum conștii primesc și pedeapsa pentru o viață, care a fost trăită cum nu trebuia.

Au învățat să știe să renunțe și cu creștinească supunere să-și treacă sufletul prin purgatoriul curățitor de tot ce-a fost păcat și fruct al gheenei.

Voiesc să dispară dintre ei tot ce a creiat desbinare și urgie. Stăpână este pe sufletul lor credința în Dumnezeu și în atotputernicia Lui.

Prin puterea credinței și a voinței — ce-i stăpânește — ei sunt gata astăzi să se ajute și să se sprijinească unii pe alții.

Voiesc să fie legați sufletește și să se bucure de împreună lucrare.

Și astfel se va desvolta în sufletele lor adevărata prietenie, bunăînțelegere și alipirea — fără de care nu este progres.

Bunătatea pornită din inimi va trezi sufletele, le va sfinți, iar sufletele vor fi tot mai bogate în frumoase fapte omenești.

Este grea calea spre desăvârșire — fiindcă trebuie să calci drumul Golgotei, cu crucea pe umeri.

Binecuvântat este însă sufletul, căruia îi este dat să calce acest drum — care duce la înviere, prin suferinți.

Cinstite și binecuvântate sunt popoarele — care urmează calea Domnului și-și păstrează sufletul curat, împodobit cu fapte creștinești.

Iată calea ce-o urmează cei rămași, păzitori ai sfintelor morminte, care în săptămâna mare — cu post și cu rugăciuni, cu evlavie și smerenie așteaptă:

Invierea lui Christos — cea de a treia zi!

EMIL HAȚIEGANU

STATUL DE DREPT

de: LIVIU MICȘA

Statul de drept înseamnă o justă organizație a vieții de stat, justă deopotrivă față de toți cetățenii. Atributul ei principal este egalitatea de drepturi și de datorii. Această egalitate se înțelege atât în ce privește drepturile de domeniul public cât și cele de domeniul privat. Până în timpurile din urmă o astfel de organizație se considera ca ideală. Era chiar chestiune de prestigiu pentru un stat ca să treacă de stat de drept, încât își revendicau reputația statului de drept și statele a căror organizație ori practică, lăsa de dorit.

Mai nou unele state s'au abătut dela acest principiu, făcând deosebire între cetățenii lor după anumite criterii. S'a mers așa departe, încât s'au făcut considerabile restricții nu numai în ce privește drepturile în viața publică, ci și cele din viața de drept privat. Începebi imixtiunea în viața de drept privat clatină siguranța de drept ce se urmărea mai înainte și ajunsese la un grad satisfăcător.

Principiile de bază ale dreptului privat (civil) sunt adoptate de toate statele moderne din dreptul civil roman. Ele au rămas neschimbate, pentru că nu sunt nici azi altele care să corespundă mai bine cerințelor dreptății. În dreptul civil roman „fides“, buna credință, fidelitatea era un principiu fundamental privitor la obligațiunile contractuale. Cu bună credință, cu fidelitate trebuiau să-și împlinească părțile angajamentele, să respecte contractele ce le încheiau. O revizuire a contractelor, consimțite liber, nu este admisibilă după acest principiu, adoptat de codurile civile ale tuturor popoarelor civilizate.

Violența sau presiunea irresistibilă, care zădărnicește ori stânjenește voința liberă a părții contractante, sunt prevăzute drept cauze de anulare a contractului în însuș codul civil, precum și paguba enormă (laesio enormis). O reglementare a acestor chestiuni prin măsuri excepționale (decrete, ordonanțe), cu abateri dela dispozițiunile codului civil, este în detrimentul siguranței de drept ce e și ea o cerință a statului de drept. Față de o astfel de reglementare se poate invoca nevalabilitatea pentru că chestiuni asupra cărora conțin dispozițiuni legile în vigoare, nu pot fi reglementate prin decrete ori ordonanțe.

E normă fundamentală în statul de drept, că fiecare are dreptul și libertatea de a se apăra de jignirile ce s'au adus drepturilor sale de domeniul public ori particular. În cazurile sulevate este deci ca cei atinși să nu omită a se folosi de toate căile de apărare și de atac față de măsurile arbitrate, de toate remediile ce li stau la dispoziție. Este o datorie aceasta a celui jignit față de sine însuș, față de familia și față de neamul său, ba este totodată o datorie care se impune pentru restabilirea ordinii și situației de drept ce o oferă și asigură statul de drept, singur el.

CUVINTE ARHIERESTI

„Umblând pe calea vieții, Domnul este alături de noi“

— Din Pastorală de Paști a I. P. S. S. Iuliu Hossu episcop român-unit —

Venerați Frați,
Preaiubiți Fii!

Hristos a înviat!

Fericitoare mărturisire a credinții învierii Domnului. Fericțiți cei ce n'au văzut și au crezut. Fericțiți cei ce, cu credință vie, rostesc cuvântul, în sfântă închinare: „Domnul meu și Dumnezeuul meu“. Fericite sufletele curate, cari văd pe Domnul, înviat din morți, pline de cucernică iubire.

Toți aceștia cântă, azi, cântarea sfântă de biruință: **Hristos a înviat.**

„Cel ce mă iubește pe mine, iubi-se-va de Tatăl meu, și Eu îl voi iubi pe el și mă voi arăta lui.“

Fericitoare arătare, sufletelor iubitoare. Celor curățite de întunecul păcatului; celor luminate de lumina darului Domnului Isus.

Se bucură, azi, cu dumnezească bucurie, fiii luminii, fiii lui Dumnezeu. Aceștia cântă biruința vieții asupra morții: **„Hristos a înviat“**, cuprinzând întreagă chezașia biruinții, chezașia învierii lor.

Lumina lui Hristos luminează tuturor. Domnul a murit și a înviat pentru învierea noastră, a tuturor. Pentru viața noastră. **„Eu sunt Invierea și Viața“**.

Pentru aceasta a venit în lume, ca să dea viață lumii. **„Eu am venit, ca viața să aibă și din prisosință să aibă“**.

La această împărțire a învierii și a vieții Sale ne-a chemat și ne cheamă: **„Cel ce crede în mine, nu va gusta moarte în veci“**. **„Eu îl voi învia pe el în ziua cea de apoi“**.

Cu suflet credincios vedem pe Domnul în ziua învierii, dând pacea Sa apostolilor Săi, rostindu-le cuvintele tainei învierii noastre din moartea păcatului: **„Pace vouă!“**. **„Luați Spirit Sfânt: căroră veți ierta păcatele, se vor ierta lor“**.

Iertarea păcatelor, învierea sufletelor din moarte. Pace. Imbrăcarea în lumina darului iertării. Bucuria neînșelătoare a îmbrățișării Tatălui creșc, a fiului ră-tăcit, întors la casa părintească. **„Pierdut a fost și s'a aflat, mort și a înviat“**.

Spre aceasta bucurie suntem chemați, cu toții, fără deosebire. Chemarea Domnului nu face deosebire între om și om. Nu este deosebire între sărac și bogat, învâțat și neinvâțat, împărat sau cerșitor, toți deopotrivă sunt cuprinși în aceeași dumnezească chemare: **„Veniți la mine toți“**.

Veniți la înviere. Veniți la viață. **„Eu sunt înviere și viață“**. Din prisosința vieții, care ne-o îmbie Domnul, să luăm viață. Vieță adevărată, întru dreptate și sfințenie. Vieță dreaptă, pe calea de lumină a poruncilor lui Dumnezeu. Vieță de bucurie a fiilor lui Dumnezeu, în această vale a plângerilor. Vieță de lumină în ceas de întunecare.

Intr'o lume, care se frământă în foc și sânge, în care toate se clatină, să întemeem viața noastră pe piatră, iară piatra este Hristos, și cu suflet, împărțit în biruința învierii Domnului, trăind în Hristos, să urmăim viața noastră, în dragoste creștinească înfrățiți aducând rod îmbelșugat de viață: fapte bune. Trăind viața Domnului, vom avea biruința Domnului. Vom avea bucuria arătării Lui, cum a făgăduit-o celor ce-L iubesc pe El.

Cu suflet credincios și iubitor să ascultăm cu grijă și vom auzi același glas dulce, dumnezeesc: Bucurați-vă, nu vă temeți. Hristos Isus, același ieri, azi, întru toți vecii. A așezat în sufletele noastre fericitoare nădejde a învierii, așteptarea scumpă pe care o mărturisim, încununând crezul: Aștept învierea morților și viața veacului ce va

să fie. Umblând pe calea vieții, Domnul este alături de noi, pe calea durerii cu noi, pe calea crucii cu noi, cu cei ce cred în sfânt numele Lui, cari trăesc cu credința Lui, cari plinesc porunca Lui, cari îl slujesc cu iubire, ca mironosițele femei, cu iubire peste moarte și ne spune, cum le-a spus lor: Nu vă temeți, bucurați-vă. Se va arăta nouă, dacă-L vom iubi pe El și fericit va fi sufletul nostru, ascultând glasul Domnului. Bucurați-vă pentru înviere.

Această sfântă arătare a Domnului v'o doresc tuturor, bătrâni și tineri, bărbați și femei, prunci iubiți ai Domnului, tuturor cuprinși în dragostea sufletului meu pentru Isus și întru Isus Domnul nostru. Aceasta să ne-o dorim cu toții și cu slujbă curată, în viața cu adevărat creștinească, să ne-o învrednicim.

Cu nădejdea scumpă a învierii în suflete, ca fiii luminii să umblăm, cu bucuria arătării Domnului să viețuim, cântând cântare de biruință Domnului:

„Să se scoale Dumnezeu și să se risipească vrășmașii Lui și să fugă dela fața Lui toți cei ce-L urăsc pe Dânsul.“

Hristos a înviat!

„Să ne închinăm sfintei învierii Lui celei de a treia zi“.

„Darul Domnului cu voi cu toți.“

„Dragostea mea cu voi cu toți întru Hristos Isus. Amin.“

Episcop IULIU

Ziua învierii să ne luminăm popoare

Paștile Domnului, Paștile,

Că din moarte la viață

Și de pe pământ la cer

Hristos, Dumnezeu ne-a trecut pe noi,

Cei ce cântăm cântarea de învingere!

PACE

Inviind Isus a treia zi, a venit și a stat în mijlocul Sf. Apostoli și ucenici, și le-a zis lor: **„Pace vouă“**. Și acestea zicând, le-a arătat lor mâinile și coasta Sa. Deci s'au bucurat ucenicii, văzând pe Domnul. Și le-a zis Isus iarăși: **„pace vouă!“** Iar azi ne zice nouă Isus: **„pace vouă“**. Atunci le-a dat pace ss. Apostoli și ucenicilor deși erau prigoniți și prigonitorile nu au încetat. Acum ne dă nouă pace și întreagă lumea e în război, pentru că Isus în vorbirea sa cea din urmă înainte de s. sale patimit Isus, nu ne vom turbura și spăimânta de micile suferințe ce trebuie să le îndurăm în aceasta lume. Ci urmând pilda sfinților, vom cere dela bunul Dumnezeu să ne dea cât mai multe și cât mai mari suferințe ca să ne putem face cât mai asemenea cu Isus. Trebuie să urmăim pilda dreptului Iov, care a pierdut tot chiar și sănătatea, dar nu s'a turburat, și zicea: **„Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat“** și răbdând până în capăt, fără murmur și fără de a i se reci dragostea față de Dumnezeu. Bunul Dumnezeu i-a redat și sănătatea și prunci mai frumoși și mai buni și mai multă avere, decât a avut.

Să fim așadar săraci, cu spiritul să nu ne legăm de bunurile trecătoare din lumea aceasta, nici să ne turburăm sau spăimântăm de suferințele ce le întâmpinăm în viața aceasta și vom avea pacea adevărată promisă de Domnul nostru Isus Cristos. Și după moartea noastră vom învia și vom trăi în Impărăția cerească, unde nu este durere, nici întristare, nici scârbă, ci pace adevărată.

„Din bucuria învierii să sorbim puterea de viață și nădejdea în ziua de mâine“

— Din Pastorală de Paști a P. S. S. Nicolae Colan episcop ortodox-român —

Iubiții mei fii sufletești,

Luminatul praznic al Învierii Domnului nostru Isus Hristos îmi îmbie nou prilej să Vă împărțesc cuvânt de creștinească învățătură și mângăere — și să Vă trimit strămoșeștile binețe ale obșteștii noastre bucurii:

Hristos a înviat!

Binețe mai senine decât acestea, nu s'au rostit între oameni; veste mai de bucurie nu s'a purtat de vr'un crainic pe pământ; și cuvânt mai de mângăere și mai de mbărbătare n'au rostit buze omenești către frați!

Adânc îndurerăți trebuie să fi fost sfinții Apostoli, când au văzut pe dumnezeescul lor Invățător mergând spre curata Sa patimă. Durerea le-a răvășit sufletele și mai crud, când au trebuit să fie martorii tuturor umilirilor, batjocurilor și suferințelor de tot felul. Îndurate de Celce n'a făcut totuși decât bine în jertfelnicia Sa viață de pe pământ. Dar această durere nuli s'a schimbat în desnădejde pustiitoare de suflet, decât atunci, când greaua lespede s'a răsturnat peste mormântul, care închidea în cuprinsul său strâmt pe Cel necuprins de mintea omenească.

În această noapte a sufletului lor îndurerat nu lumina decât o slabă rază: a nădejzii în Inviere. Ea le-a ajutat să petreacă în cumplite frământări cele

două zile și nopți după îngropare. Ea a făcut pe mironisițele muieri, cași pe sfinții Apostoli Petru și Ioan să alerge, a treia zi des de dimineață, la mormântul Domnului, spre a se încredința dacă minunea izbăvitoare s'a întâmplat sau nu.

Dar nădejdea nu i-a rușinat, nu i-a înșelat: **„Hristos a înviat din morți cu moartea pe moarte călcând și celor din morminte viață dăruindu-le!“**

Hristos a biruit moartea. Dușmanul vieții a fost răpus. Hristos a înviat — și învierea lui e chezașia sigură, că El va învia și în veacul de acum și în celce va să vie pe toți câți vor crede în El ca 'n „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat“.

Se făcuse lumină mare în sufletul lor; și această lumină nici o putere depe lume n'a mai fost în stare să le-o întunece: **„Nici necazul, nici strâmtoarea, nici goana, nici foametea nici golăteala, nici nevoia, nici sabia“** (Romani 8, 35) nu i-a mai putut despărți de Hristos. Toate le-au suferit, toate le-au rădat, pentru a lua „cununa vieții“ făgăduită de Hristos celor „credincioși până la moarte“. (Apoc. 2, 10).

Iubiții mei fii sufletești,

Bucuria negrăită a Învierii, care a umplut sufletele Apostolilor și ale urmașilor lor, ne mângăie, ne luminează și ne întărește și pe noi — pe toți „câți întru Hristos ne-am botezat și 'n Hristos ne-am și mbrăcat“; pe toți câți am luat „jugul Lui“ și-l purtăm cu cinste și cu creștinească nădejde. Iar jugul acesta în ascultarea și plinirea unei singure porunci zace: în ascultarea de porunca iubirii.

Din dragoste a zidit Dumnezeu lumea; din dragoste a făcut pe om după chipul și asemănarea Sa; din dragoste pentru om a împodobit cerul cu stele și pământul cu flori; din dragoste a trimis profeți îndrumători lumii spre Hristos: din dragoste ne-a trimis pe însuși Fiul Său „să se nască și să crească, să ne mântuiască“. Din dragoste ne poartă de grijă în toate zilele vieții noastre, prin Maica Biserică, una, sfântă sobornicească și apostolească; din dragoste ne ceartă, când greșim, și ne dă nemăsurată mulțumire sufletească pentru faptele noastre cele bune; din dragoste ne mângăie în necazuri, ne povățuește în rătăcirii, ne înalță din căderi și ne învie din moarte.

Din ea a răsărit și bucuria Învierii pe care-o slăvim în cântarea obștească a Sfințelor Paști: **„Ziua Învierii!“** și să ne luminăm cu prăznuirea și unul pe altul să ne îmbrățișem; și să zicem fraților și celorce ne urăsc pe noi și să iertăm toate pentru Inviere“.

Bucuria Învierii nu ne-o poate umbri nimic și nu ne-o poate răpi nimeni. Cu ea ne mângăem, cu ea ne întărim, cu ea luptăm să biruim necazurile vieții. Din ea ne sorbim puterea de viață și nădejdea în ziua de mâine, știind că — după cuvântul scripturii sfinte — celui ce iubește pe Dumnezeu și pe fratele său toate i se lucrează spre bine.

Iată, iubiții mei fii sufletești, dumnezeieștile învățături și părinteștile povățuiri pe cari le desprind din luminatul Praznic al Învierii Domnului nostru Isus Hristos și pe cari Vi le împărțesc cu toată dragostea mea, odată cu solia creștineștii noastre biruințe: **Hristos a înviat!**

Darul Domnului nostru Isus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărțirea Sfântului Duh să fie cu Voi, cu toți.

Al Vostru, al tuturor de tot binele voitor: † NICOLAE, Episcop.

Episcop † VALERIU TRAIAN

Problema noastră

REÎNVIERE

de: T. BINDEA

În profunzimile primitive ale firii sale, omul sărbătorește de Paști primăvara. Sărbătoarea Învierii coincide cu procesul de înnoire ce se petrece în natură și cu împropătarea forțelor de viață în om. După o îndelungată amorie, dintr'odată viața svâcnește cu tărie în realizările sale cele mai puternice, ca și în cele mai gingașe.

Sosirea primăverii, în împrejurările actuale, în care stăpânește distrugerea și moartea, ne surprinde. Cu cât se arată ea mai exuberantă, cu atât simțim mai tragică situația noastră. Iată, a venit primăvara, ca să trezească în oameni forțe nouă de viață; clopoțele vestesc praznicul Învierii Domnului, care ar trebui să încălzească sufletele oamenilor și să aducă pace între ei și națiunea aceasta n'a terminat să pătumească și omenirea întreaga continuă să sângereze și să se omoare.

Războiul a cerut până acum sute de mii de vieți, soldați și civili pe ale căror morminte primăvara face să încolțească iarba nouă. A făcut zeci de mii de estropiați, care nu se mai pot bucura în toată plenitudinea de înflorirea naturii. Mii de familii au rămas fără adăpost și fără pâine. Valoroase realizări ale culturii și imense bogății, datorite efortului generațiilor ce s'au stins, s'au irosit din nou. Și odată cu acest proces de distrugere, s'a stins forța marilor idei, care altădată puteau însufleți pe oameni, multe principii, care au alimentat acțiuni bogate în rezultate pentru binele umanității, și-au pierdut prestigiul în ochii mulțimilor. Pacea aceasta în care a crezut, pacea aceasta fără orizonturi, negustorească și meschină, care, după douăzeci de ani, a făcut din nou posibil războiul, nu este experiența în care omenirea să poată găsi o mângâiere și un ideal. Desamăgita de realizările păcii, îngrozită de tragedia noului războiu, o mare parte a omenirii și-a pierdut încrederea în posibilitatea fericirii sale.

Cu venirea primăverii, războiul s'a întins. Calvarul omenirii se generalizează. Flori de primăvară împodobesc de pe acum proaspete morminte. Retragerea vieții din fața forței distrugătoare a morții face și mai mult, ca umanitatea care suferă să se vadă, fără speranță, condamnată la suferință pe vecnicie.

Cu toate acestea, războiul între oameni pentru debușeuri și sfere de influență, pentru petrol și pentru metale, pentru interese care nu sunt ale tuturor, nu este în natura neștrămutată a lucrurilor omenesci. Trebuie să vină vremea când oamenii se vor putea bucura nestânjeniți de primăvară și de binefaceriile ei și când vor putea sărbători Învierii în pace. Din desiluziile trecutului, din greșelile și experiențele, din suferințele prin care au trecut, va isori fără îndoială o nouă organizare a lumii. Cu cât va fi mai neîngrădită participarea mulțimilor la organizarea ei, mai sinceră, cu atât va putea asigura tuturor o pace mai durabilă, mai multă dreptate pentru popoare și indivizi.

În această lume promisă de șefii de state, dar realizată prin voința impetuoașă a mulțimilor, care nu mai vreau să suferă, în loc de instrumente de distrugere, oamenii vor produce mijloace pentru creșterea bunei stări generale. Luptele nu se vor purta contra oamenilor, ci contra forțelor neorganizate ale naturii, a stâncilor de granit, a mlaștilor perfide, a râurilor nestăpânite. Milioanele cheltuite azi pe armamente, vor putea fi întrebuințate pentru dezvoltarea culturii și pentru a crea urmașilor acelora care au murit în războiu sau a trăit nenorocirile timpului nostru condiții de viață optime. Noua pace, pe care lumea o dorește atât mai fierbinte cu cât simte mai apăsătoare situația sa în războiu, va trebui, să deschidă, în istoria omenirii, un drum spre bunăstare, fericire și progres nelimitat.

de: AUREL SOCOL

ment a fost asigurată minorității naționale române, tocmai avându-se în vedere că prin modificarea teritorială adusă, Ungaria a primit și această remarcabilă minoritate. Se impune deci ca ființa organică a românității din Ungaria, a acestei majorități naționale unitare, să-și primească o organizare globală și unitară de drept public care să fie oglindirea juridică a acestei realități. Trebuie ca funcțiunile politice, sociale, profesionale, culturale și economice ale ei să fie salvagardate de o armură legală care să-i ocrotească interesele juste și existențiale, permițând propășirea ei sub toate aspectele vieții publice moderne. Este această pretenție un drept necontestat a tuturor minorităților naționale, consacrat în diverse tratate, pacte și convenții internaționale, precum și în legile interne ale multor state europene. Vasta lite-

ESTE RECOMANDABIL SĂ
AVEȚI TOTDEAUNA LA
ÂNDEMÂNĂ ȘI TABLETE
BAYER ASPIRIN

ratură a acestei probleme a reușit să acumuleze argumente irefutabile și considerațiuni decisive întru susținerea acestei teze. Autorii maghiari au un rol de cinste în rândurile doctrinarilor competenți, prin numeroasele lor lucrări, conținând pagini frumoase și judicioase în tratarea acestei chestiuni.

In cazul nostru, a minorității naționale din Ungaria, necesitatea păstrării și promovării cadrelor noastre specifice, politico-spirituale, economice, a fost recunoscută de exponenții competenți ai politicii oficiale ungare și, dintr'o superioară înțelegere ale datorii lor și intereselor bine chibzuite ale statului, ni s'a pus în vedere o dreaptă orânduire a lucrurilor.

Să privim spre viitor

În săptămâna patimilor, noi mirenii, medităm mai intens, ca oricând, asupra deșertăciunii luptelor vieții pământeste și mulți dintre noi ne dăm seamă cât de meschină este cursa după bunăstarea și comoditatea individuală. Mântuitorul a dat pildă dumnezească dând suprema jertfă pentru neamul omenesc; individul egoist se luptă și azi pentru asigurarea intereselor sale personale, dar lașitatea lui îl oprește în fața primului obstacol. Marea familie a Neamului însă nu are nici un folos de viața unor indivizi, care se baricadează într'un ideal de viață egocentric. Activitatea acestora este sterilă pentru Neam, exemplul vieții lor este păgubitoare pentru generațiile viitoare. Am rămas prea puțin ca să ne putem permite luxul de a ne eschiva dela datoria colectivă care ne impune o solidaritate desăvârșită. Soli-

Creдем că a sosit momentul ca organizarea noastră pe planurile funcțiunilor vitale susamintite să fie înfăptuită mai cu seamă că multiplele greutăți, cari pe întregul continent turbură mersul normal al lucrurilor, pretind un încordat și organizat efort public.

Avem dreptul la această organizație de coordonare și sistematizare a activității românității de aici, în baza hotărârii dela Viena (legea noastră de bază), în virtutea drepturilor consacrate ale minorităților naționale și în baza dreptului natural incontestabil de a ne păstra caracterul național și de a activa și a ne desvolta pe diferitele tărâmuri ale existenței colective, în conformitate cu specificul nostru etnic.

Organismul care înglobează în mod firesc totalitatea activității noastre culturale, profesionale și economice, care reprezintă și susține în fața forurilor guvernante, minoritatea națională română, fiind deci o reprezentanță legitimă politică a realității politice pe care o constituie minoritatea națională română din Ungaria, poate și trebuie să fie Comunitatea Națională Română din Ungaria. Singur acest organ global și unitar este chemat să ne reprezinte, să oglindească ființa noastră națională și să salvagardeze drepturile asigurate nouă: de egalitate, de drept și de tratament. Cât e de firească pretenția noastră o dovedește faptul că o asemenea comunitate reprezintă pe minoritatea națională germană din Ungaria, precum și pe minoritatea națională maghiară din România.

Dealtcum există de fapt o atare comunitate națională română și a și funcționat, după o spontană înjghebare, în primele zile ale administrației militare, când motivând cu starea de asediu și interzicerea oricărei activități politice, comandantul militar al orașului a suspendat activitatea ei.

Creдем deci în mod ferm și hotărât autorizarea reluării funcționării Comunității Naționale Române din Ungaria

Drept încheiere ne folosim de cuvintele potrivite ale dlui dr. Keeskeméthy Ștefan cu care dsa a încheiat prefața proiectului legii minoritare, întocmită de Partidul Poporului Maghiar, sub era română:

„Cu concesiuni-fărămituri, nu se pot satisface pretențiile legitime — deoarece umane și născute din spiritul vremii, — ale maselor de milioane. Problema minoritară așteaptă o dreaptă și temeinică deslegare. Amânarea nu poate fi un interes de guvernare, căci numai acea țară poate fi fericită, a cărei popoare sunt mulțumite“.

AUREL SOCOL

IN ADÎNC DE CODRU

Dau pînteni calului
și-aplecat pe-oblînc,
întru-adînc,
tot mai adînc
în codrul fără fund...

Cărările subt frunze se ascund,
la chiotu-mi ecouri iuți răspund...
parc'aș intra în fuga calului
în străvechiul suflet al Ardealului...

LIVIU LAZAR

Complexitatea inevitabilă a lucrurilor omenesci a născut odată cu idea națională și minoritățile naționale. Într'o firească succesiune, aceste două fețe ale existenței politice a națiunilor au devenit realități vii, fiind, în decursul ultimelor veacuri, consacrate drept noțiuni de bază, determinante în formarea statelor moderne. Cum se întâmplă însă mai întotdeauna când realizarea unei idei se bucură de concursul pozitiv a unor tendințe vitale accentuate, a fost promovată idea generală fără a se acorda atenția cuvenită excepțiilor, ale căror considerare este inevitabilă în multiplicitatea concretă a realității. Astfel, că idea de națiune și-a găsit o consacrare textuală încă în vremea revoluției franceze, pe când importanța corolarului fatal al ei: a noțiunii de minoritate națională, a primit recunoașterea legală abea la conferința de pace dela Paris.

Numai la sfârșitul primului războiu mondial s'a căutat să se definească și să se reglementeze regimul juridic a realității politice de mult existente: a minorității naționale. Developarea surprinzătoare a conștiinței naționale și rolul ei constructiv și destructiv în înjghebarea și modificarea teritorială ale statelor noi, a atras în mod firesc acordarea unei serioase atenții studierii și soluționării optime a problemelor inerente acestei chestiuni și a permis ca motivele etice și umanitare, cari se impuneau de când s'a născut realitatea deacum botezată, să găsească și o expresie juridică.

Căci se găsesc cu prisosință argumente morale și umanitare pentru a căuta, în sfârșit, de a ocroti cu putere de lege, minoritățile naționale, cari prin forța împrejurărilor și capriciile istoriei, au fost privați, total sau în parte, de împlinirea firească a destinului oricărui popor de a se organiza în stat unitar întru îndeplinirea cea mai autentică a rosturilor și chemării sale.

Dar se găsesc și totatătea argumente politice pentru o cât se poate de justă și obiectivă soluționare a problemei minorităților naționale, atât din punctul de vedere a consolidării interese a statului respectiv, cât și din considerațiuni de stabilitate internațională. Căci este o justă învățătură pe care o trage din istorie unul din doctrinarilor maghiari a acestei probleme, dr. Egyed Ștefan în pag. 33 a lucrării sale Problema Minoritară, când stabilește: „Statul nu poate aștepta loialitate dela minoritățile lui, când uită, că el există și pentru minorități și trebuie să servească și interesele acestora; de aceea face afirmația, în altă parte a lucrării citate, că: „Chestiunea minoritară este o problemă universală a vieții de stat moderne, din fața cercetării și soluționării căreia nici un stat nu se poate sustrage“.

Prin sentința de arbitraj dela Viena, împreună cu teritoriul realipit Ungariei, un număr remarcabil de români, trăind în grupuri compacte, adesea în majoritate ca număr, au fost cedați statului maghiar. Legea fundamentală în virtutea căreia am ajuns a face parte din Statul Ungar și care creind noua stare de fapt a creat și o stare de drept din care decurg vaste consecințe, este așadar hotărârea din 30 VIII 1940 dela Viena.

Prezența noastră în Ungaria a fost hotărâtă deci la Viena, precum și existența noastră aici.

Astfel formăm de fapt în Ungaria de azi, un grup etnic unitar, cu un pronunțat caracter specific, cu o conștiință națională vie, deci o minoritate națională. Această incontestabilă realitate, care și prin mărimea numerică reprezintă, sub toate aspectele vieții publice de aci, un factor însemnat, trebuie să aibă și recunoașterea juridică ca atare. Rezultă acest lucru din textul hotărârii italo-germane dela Viena, unde egalitatea de drept și de trat-

COMERT INDUSTRIE FINANTE

Chemare la muncă

Prima bogăție a fiecărui popor este munca. Căutând să organizăm munca poporului nostru, îi vom da cea mai de seamă bogăție, deoarece îi vom da prilejul să-și facă treptat o avere din veniturile muncii sale și să-și creeze capitalul, de care are atâta nevoie. Avere pe care și-o agonisește un om, sau un popor, prin muncă cinstită, nu se va irosi nici-odată cu ușurință, până când cea câștigată ușor, fără a fi muncit pentru ea, fără a fi luptat din greu pentru ea, se va pierde și mai ușor chiar decât s'a câștigat.

Cel mai de nădejde mijloc, prin care neamul nostru blând și muncitor poate să devină stăpân pe roadele muncii sale, este cooperarea. Gândirea cooperatistă izvorăște din nevoile oamenilor și formată prin învățămintele luate din viața de toate zilele, împacă interesele celor avuți și celor lipsiți deopotrivă.

Cooperativele noastre au avut dela 30 August 1940 până astăzi, o situație nelămurită, în urma schimbării imperiului. Situația lor a fost și mai rău și astăzi grea din cauza că nu aveau organizația lor, care să le poată îndruma și sfătui. Legea românească pentru organizarea cooperării a fost de drept menținută în vigoare până în 10 Aprilie 1941, însă a lipsit instituția, care să vegheze asupra bunului mers al cooperativelor, să le sfătuiască și să le apere interesele, mai cu seamă acum, când au mai multă nevoie de îndrumare și sfaturi, în urma schimbării unor legiuiri și obiceiuri de drept.

Abia acum a apărut legea, care dă putință cooperativelor românești să-și aibă centrala lor. Greutățile vor fi multe și în viitor. Știm însă, că și în trecut greutățile au oțelit mai mult poporul nostru și greutățile vremurilor de astăzi, pricinuite de viforul, care a cuprins lumea întreagă, vor întări și mai mult puterile noastre. Trebuie să ne dăm însă seama, că nu este de ajuns a dori o viață mai bună, mai dreaptă, mai omenească, ci trebuie să punem umărul cu toții, trebuie să muncim și trebuie să întrebuițăm mijloacele cele mai potrivite și cele mai curate totodată, spre a ne înfăptui noi înșine această viață, după calapodul oamenilor și la înălțimea vremurilor. — Numai poporul, care are bază sufletească și materială, va putea înfrunta și învinge toate furtunile vremurilor. Trebuie deci să ne menținem organizațiile noastre și să le dezvoltăm.

În cooperativele noastre va trebui să înfrățim toate sufletele, să înmănunchem toate voințele și să ne făurim prin ele puterea morală și materială, care să ne asigure izbânda în aceste vremuri grele. Fiecare român trebuie să fie câte-o rotiță a acestei mașinării cu suflet, care a fost și este cooperarea noastră și pentru ca această mașinărie să funcționeze bine, fiecare trebuie să-și facă datoria în locul unde l-a așezat soarta, având întotdeauna înaintea ochilor un singur gând, un singur scop, acela al datoriei față de neamul său. Învățămintele trecutului ne arată, că cele mai grele și încercate probleme pot fi soluționate prin muncă sânguinoasă. Sunt clipe, zile, ani de grea cumpănă, cari trebuie să ne îndemne, însă să ne adunăm și mai solidar, mai strâns și să ne gândim cu și mai multă seriozitate la ziua de mâine.

Facem apel la toată suflarea românească să îmbrățișeze activitatea cooperatistă cu toată puterea voinței, cu toată puterea de muncă. Ne adresăm Românilor dela orașe, să-și dea și obolul și munca lor pentru cooperare, ne adresăm cărturarilor dela sate și-i chemăm să se înșire fără excepție în rândurile noastre, chemăm apoi pe toți țărani noștri să se alinieze toți în rândurile oastei cooperării cu însuflețit-

rea și hărnicia, cari le sunt proprii, fiindcă sufletul a fost și este zestrea cea mai de preț cu care Dumnezeu a împodobit pe Român.

Numai astfel vom putea dobândi mai bine, spre care trebuie să tindem, numai astfel ne vom putea ridica gospodărește, numai astfel vom putea să ne dezvoltăm conștiința și însemnătatea puterii noastre. Mișcarea cooperativă este cu adevărat izvorăște din creștinism, fiindcă se străduiește să deslege în duh creștinesc problemele mari ale vieții de toate zilele, astupă prăpastiile cari despărț pe bogați de săraci, înlătură lupta dintre capital și muncă.

IOAN BUZEA

Problemele Cooperării

Societățile cooperative sunt organizații obștești, cari înmănunchează înși cu situație economică deosebită, unii cu stare mai bună, alții cu stare mai slabă și cu situație culturală deosebită, unii cu mai multă, alții cu mai puțină învățătură. De aceea aceste societăți nu pot viețui despărțite una de alta, nu pot lucra fiecare pe socoteala sa și prin puterile sale, ci simt nevoia să se întovărășească și ele la rândul lor în organizații centrale, în înjghebări mai mari cooperative, în societatea cooperativă a cooperativelor. Ele simt nevoia acestei „cooperative a cooperativelor”, nu numai pentru a-și câștiga astfel mai ușor bani și mărfuri, ci și pentru a putea dobândi un îndreptar unic, o îndrumare uni-

tară și o înjghebare, care ținând seamă de dorințele celor cari fac parte dintr'însa, de nevoile inșilor cari o alcătuiesc, de interesele celor cari s'au asociat în scopul de a-și apăra și ajuta aceste interese, să îndrepte, să îndrumeze activitatea lor pe calea acestor interese obștești.

Este deci firească voința cooperativelor românești din teritoriile realitate Ungariei de a-și avea înjghebarea lor centrală, cooperativa acestor cooperative, pentru a nu-și împrăștia puterile pe care le are și cari vor fi putere numai atâta vreme până când vor fi înmănușiate într-o singură voință.

Problema cooperării noastre românești trebuie privită ținând seamă de realitățile, de starea de fapt în viața noastră dela orașe și mai ales dela sate.

Iată de ce orânduiala cooperării nu poate porni numai dela lege, ci dela condițiile de viață a cooperării, dela totalitatea inșilor cari alcătuiesc această înjghebare de gospodărire colectivă, pe care această totalitate vrea să o facă să viețuiască și să se desvolte. Legea va trebui numai să orânduiască aceste condiții de viață și această voință, amândouă existente, voite și făcute și această orânduire trebuie să țină seamă de împrejurările în cari aceste condiții există, de starea de fapt, care este însăși viața.

Cooperarea noastră a dat și continuă să dea dovezi de viață. Societățile noastre cooperative rămase fără o instituție, care de drept să le poată îndruma și sfătui, să le poată ajuta și să poată reprezenta de drept interesele lor, există totuși, viețuiesc și lucrează. De drept aceste cooperative nu au „cooperativa” lor, pe care în fapt ele s'au îngrijit să și-o înjghebeze. Însă ele există, sunt stare de fapt, sunt adevăruri, cari nu trebuie să înăbuse, ci lăsați să se desvolte și să-și trăiască viața, să-și păstreze chipul vieții lor, în rama legii, care încadrează acest chip.

Toate greutățile și neajunsurile pe cari le îndură, nu au stricat ființa acestor cooperative, le-au împiedecat, dar nu le-au oprit, le-au lovit, dar nu le-au doborât.

Deci putem să avem toată încrederea în aceste înjghebări ale poporului nostru și să cerem cu drept cuvânt, ca chipul vieții noastre economice adevărate și existente de fapt, să-și primească rama legală la care are tot dreptul. Nici o familie, nici o comunitate, nici o organizare nu poate exista fără conducere, fără îndrumare. Ni s'a recunoscut și există familia cooperativă românească; să ni se recunoască și conducerea acesteia.

I. B.

Publicație

Se aduce la cunoștință publică, că Cooperativa de consum „Cetea Șoimilor” din comuna Köröspesztés jud. Bihar, plasa Eled a hotărât darea în arendă pe timp de 3 ani a imobilului, proprietatea ei situat în comuna Köröspesztés, compusă din următoarele localuri: 1 cămin cu 4 încăperi, 1 prăvălie, 1 locuință cu 3 camere, 2 bucătării, grajd, etc., fântână cu pompă în curte.

Licitația se va ține în ziua de 27 Aprilie 1941, orele 15 p. m. în localul cooperativei.

Vor putea lua parte creștini, cari posed brevetele necesare sau sunt în situație de a le putea obține.

Condițiunile de arendă se vor comunica la fața locului, dar se pot afla și până în ziua licitației la președintele cooperativei. Köröspesztés la 13 Aprilie 1941.

Consiliul de Administrație
IULIU ARDELEAN, preș.

Aprovizionați-Vă la prăvălia românească

ISTRATE CONSTANTIN

Besztercze-Bistrița, Mussolini-u. 32.

Coloniale, delicatose, beuturi și zilnic aperitive proaspete.

SĂTENI! Cumpărați la această prăvălie pentru sărbători, uspețe (nunți) beuturi, coloniale etc.

PREȚURI FOARTE REDUSE

Economie liberă sau economie dirijată

Trăim într'un secol în care prin mecanizarea sistemelor de producție, prin diferitele invenții, putem spune cu drept cuvânt, s'a produs o revoluție a întregii structuri economice, financiare și sociale a lumii.

În trecut lipseau mijloacele de producție raționalizate ale marilor industrii cu zeci de mii de muncitori, lipseau mijloacele de comunicații rapide de astăzi, lumina electrică, telegraful, telefonul, radio etc., multe din produsele fabricate astăzi așa zis în serie, se produceau în mici ateliere și multe chiar în familie prin industria casnică. Piața de desfacere se extindea numai până la mici depărtări, din cauza lipsei mijloacelor de comunicație, puterea de consumație fiind astfel bine cunoscută de micii producători, cari într-o atmosferă familiară de târg își valorificau produsele. Astăzi însă, în epoca vitezei, a electricității și a marilor industrii, când piața de desfacere a unei fabrici se poate extinde asupra întregului glob pământesc, există o continuă luptă economică între marii financiari și industriași, dornici de a acumula cât mai multe capitaluri. Dela această luptă economică până la un războiu a trebuit numai un pas și cataclismul, nenorocirea războiului o vedem extinsă asupra întregii omeniri.

Paralel cu dezvoltarea rapidă a marilor industrii și instituții financiare s'au dezvoltat și științele economico-financiare, tinzând să dirijeze mijloacele de producție și consumație în cadrele necesare capitalului de care depindeau, mai mult astăzi marii financiari pregătesc cu precizie matematică planuri economice pe mulți ani înainte. Se poate numi această fază a economiei deci, faza economiei dirijate; durere însă, imensele bogății cari se cumulează prin dirijarea economiei, făcute cu sacrificiile incalculabile ale colectivității, în loc să fie îndreptate spre binele omenirii, a societății, se canalizează spre înarmare, spre distrugere.

Economistul, întocmai cum politistul dela încrucișarea străzilor în marile orașe re-

glementează circulația, tot așa reglementează și îndreaptă circulația bunurilor economice spre destinația stabilită potrivit cu politica economică a statului.

Epoca economiei libere a apus, ea ne mai cadrând cu viteza la care a ajuns marea producție industrială și desfacerea. Se pune însă acum problema, cine să dirijeze pentru viitor producția și desfacerea bunurilor? cel mai puternic? — cel mai bogat? — și care va fi acela care va putea să asigure la sfârșitul acestui războiu, o pace temeinică, contrară cu organizația de astăzi, care se sprijinește numai pe ura dintre popoare. Problema o va decide finala războiului care sperăm se apropie, nu credem însă că vre-una dintre marile puteri mai speră în posibilitatea unei economii libere, aceasta fiind calea sigură spre o nouă luptă economică, spre un nou războiu.

Cine este chemat deci să dirijeze economia viitoare a lumii spre o pace durabilă, spre un viitor mai bun? aceasta este problema care credem, frământă mintea fiecăruia astăzi, când vuetul sirenelor de alarmă antiaeriană face să înghete de groază sângele în vinele mamelor, cari își strâng la piept copilașii ascunși în pivnițe întunecate ca mormintele.

Să sperăm că nu ura și lăcomia vor decide pacea viitoare, ci iubirea și bunăînțelegere între popoare, din care să rezulte o nouă dirijare economică a bunurilor spre interesul tuturor.

I. P.

— AVIZ AVOCAȚIAL. Cu conducerea biroului avocațial dr. Vancea Victor, conf. dec. Baroului avocațial cu Nr. 354/1941 Ū. K., este încredințat dr. GARDÓ ENDRE, avocat. Sunt rugați interesații să se prezinte în biroul Dsale, pentru a da deslușirile necesare, privitor la cauzele lor, pentru continuarea sau lichidarea acestora. — Dr. Gardó Endre, avocat. Kolozsvár, Deák Ferenc-u. 38, Tel.: 20-06.

CINEMA ROYAL

Azi premieră. — O mie de senzații. — O mie de aventuri.

ZANZIBAR

O întâmplare din Djungla Africii întunecate. Lupta între fiare sălbatice și oameni. Înregistrări originale. În rolurile principale: Lola Lane și James Craig. Înaintea programului film trucat și jurnal. — Rezervarea biletelor în fiecare zi dela ora 11—1 a. m.

EROISM

de: VICTOR ȘIOLDEA

Acest cuvânt ne face să ne gândim fără să vrem, la acea „Europă eroică”, ce-și dispută astăzi dreptul — atacând sau apărându-se într-o luptă pe viață și moarte — de a organiza viața după concepția și idealurile ce o animă

Ne face să ne gândim la eroismul aviatorilor, parașutiștilor, apărătorilor sau spărgătorilor de forturi etc. . . .

Am fi nedrepti, dacă am diminua eroismul acestora și giganticele sfodări ale oamenilor mari și a popoarelor ce-i urmează orbește. Căci vedem sub ochii noștri începutul unei ere, care prin sacrificiu și eroism va schimba fața lumii.

Dar, în preajma sărbătorilor Sf. Paști nu la eroii războiului m'am gândit, ci la un eroism pe care generațiile tuturor veacurilor l-au admirat, pe care au clădit edificii sociale și viața omenirii și care a însemnat și înseamnă o eternă biruință, fiindcă substanța sa și scururile sunt adevărul și dreptatea Dumnezeiască.

Thomas Carlyle spune undeva:

„Cultul eroilor este admirația adânc simțită și prostemata supunere aprinsă și nemărginită pentru omul Mare. Sămănurile creștinismului este adorarea pentru cea mai nobilă Formă de om, pentru cel mai mare dintre toți eroii. O lucrare sfântă să cugete acest subiect sfânt; ve-ți găsi într'nsul cea din urmă desăvârșire a unui principiu care se ridică pretutindeni în toată istoria omului pe pământ.“

La eroismul vizat de adorația cuprinsă în această gândire, la eroismul celui care prin suferințele sale a răscumpărat blestemul răului și prin moartea sa a învins moartea, dându-ne o pildă eternă și vie, cum trebuie să trăim, la acest eroism m'am gândit eu.

Adevărurile pentru cari au luptat în cursul istoriei armatele, sunt relative. așa cum o spune marele nostru Eminescu:

„Ce un secol o zice, ceilalți o deszic“...
Adevărul pentru care El s'a sacrificat a rămas în eternitate:

„Eu sunt lumina lumii, cine-mi urmează nu va rătăci în întuneric“.

Una dintre concluziile ce se desprind din adevărurile Sale, este, că numai ceia ce se clădește pe iubire, e drept și durabil. Ceia ce se clădește pe minciună, ură, egoism, omucidere, va fi o creațiune trecătoare menită prăbușirii.

Să folosim sărbătoarea celui mai înalt eroism, sărbătoarea biruinții creștinești, sărbătoarea învierii precedată de săptămâna patimilor pentru a medita și a urma calea eroismului adevărat, eroismului Golgotei, unica ducătoare la înviere și biruință.

Tot Thomas Carlyle spune: „Viața a fost niciodată în joc și o petrecere

pentru oameni, în toate timpurile soarta milioane de mure născute pentru trudă, a fost pătată de nenumerate suferinți, nedreptăți, poveri grele, de înlăturat și de neînlăturat.“

Viața noastră, a generațiilor de acum, într'adevăr se pare a fi cea mai încercată în sensul arătat de acest mare cugetător.

Sărbătoarea învierii ne învață, că din negura suferințelor și a gândurilor triste, din lacrimi și durere trebuie să făurim îndemnuri și virtuți, pentru a birui.

Suferințele și sacrificiul lui Isus ne arată, că adevărul eroism constă în a accepta crucea vieții, a o purta pe umeri până la capăt, fără a ne plânge,

a primi chiar moartea fără răsplată, căci numai Golgota și sacrificiul pentru un ideal nobil înseamnă eroism adevărat, înseamnă înviere.

În ce ne privește, noi românii de aici, ca neam credincios lui Dumnezeu, ajunși la răscruce de drum și la răspântie de veac, trebuie să ne întărim într'un crez:

Pe pământul nostru, în care odihnesc osemintele strămoșilor, pe culmile pline de ecoul cântecelor noastre, păstrându-ne limba, credința și tradițiile, adevăratele noastre comori, să ne facem datoria cu eroism creștinesc.

Să ne-o facem și atunci, când știm, că piedicile sunt de neînlăturat, încrezători în destinele noastre.

Regatul Sfântului Ștefan

de: Dr. GAVRIL OȘIANU

Nu căutăm unde îi vor fi fost granițele înspre Răsărit, nici dacă i-a aparținut — și în ce măsură — vreun teritoriu locuit de Români. Lămurirea acestei chestiuni, controversată încă, o lășăm în seama savanților istorici. Înșirăm însă principiile fundamentale, după cari a fost organizată și condusă țara primului rege al Ungariei. Le găsim codificate în decretele sale, date în formă de sfaturi către fiul său Emeric, în cari acesta este povățuit, ce trebuie să facă când va fi rege.

Cei zece stâlpi (trepte, decoruri) ai regatului — decretează Sf. Ștefan — trebuie să fie:

1. Credința creștină.
2. Biserica, apărarea, înălțarea ei.
3. Arhireii și povețele lor.
4. Magnații, dregătorii mai mari ai țării.
5. Răbdarea (patientia) și dreptatea.
6. Popoarele străine conlocuitoare.
7. Sfatul legislativ al bătrânilor onest și înțelepți (cu escluderea hotărâtă a tinerilor din sfat).
8. Urmarea (imitatio) înaintașilor.

9. Rugăciunea.

10. Faptele bune creștinești.

În capitoul al șaselea Sf. Ștefan stăruie, că în popoarele, în neamurile străine este atâta folos, zace atâta tărie pentru țară, încât li se cuvine acestor popoare un loc de frunte, îndată după cele ocupate de religie, biserică, arhirei, magnați, justiție, deci chiar înainte de locul convenit poporului său de rând, apoi constată în continuare, că este slab și fragil regatul cu o singură limbă, fără varietate de datini și obiceiuri. (Imbecille et fragile est regnum unius lingue uniusque moris).

Emeric n'a ajuns să fie rege. Moartea l-a răpit încă în viața tatălui său. Decreturile acestuia le găsim însă și azi inserate în Corpus Juris Hungarici, adică între legile în vigoare.

Noi Românii avem dreptul firesc de a ne vorbi limba noastră și de a trăi în credința și după datinele strămoșilor noștri. Dacă se găsesc totuși de aceia, cari ne contestă acest drept, să le reamintim învățătura sfântului Ștefan:
„Imbecille et fragile est regnum...“

Gânduri de Sărbători

de: VASILIE BUTA

Milioane de creștini prăznuiesc astăzi Paștile, Sărbătoarea sărbătorilor, praznicul credinței, nădejdei, mântuirii și al biruinței lui Christos.

Semnificația acestei biruințe ne umple sufletele de adâncă bucurie creștinească, pentru că odată cu Christos, a biruit învățătura lui, propovăduită prin biserică creștină. Iar la lumina acestei biserici, neamul nostru și-a întărit credința într'un viitor mai bun, învrednicindu-se să reziste tuturor primejdiiilor, pentru că la plinirea vremii s'a poată dobandi răsplata bine meritată.

Increderea firească și plină de viață, cu care Românii se întimpină, spunându-și: Christos a înviat! — face să se nască în sufletele noastre credința în biruința dreptății.

Christos a fost prigonit, dar învățătura sa a învins. Trupul său a fost schinguit, a fost batjocurit, a sângerat, dar sufletul său a trăit și trăiește astăzi viu în sufletele noastre.

Biserica creștină a fost persecutată, dar a resistat și a devenit a tot stăpânitoare. Ea numără astăzi un șir nesfârșit de martiri, ale căror trupuri au fost putrezite în temnițe, răstignite pe cruci, arse în foc, ori batjocorite în cel mai barbar chip; dar spiritul său curat și luminos strălucește triumfător. Prin jertfe nenumerate și neprecupețite s'a ajuns la victoria creștinismului.

Și când în aceste zile de luminos praznic, venim să aprofundăm această viață a bisericii creștine, vedem, ce mult se aseamănă cu ea, viața neamu-

lui nostru. Ca și biserica, la care se închină, neamul nostru s'a născut și a trăit la răscrucea vânturilor și furtunilor necruțătoare și pustiitoare. Mult a avut de răbdat și mult a jertfit și ce viață plină de grele încercări i-a fost dat să aibă, mai ales în timpul din urmă.

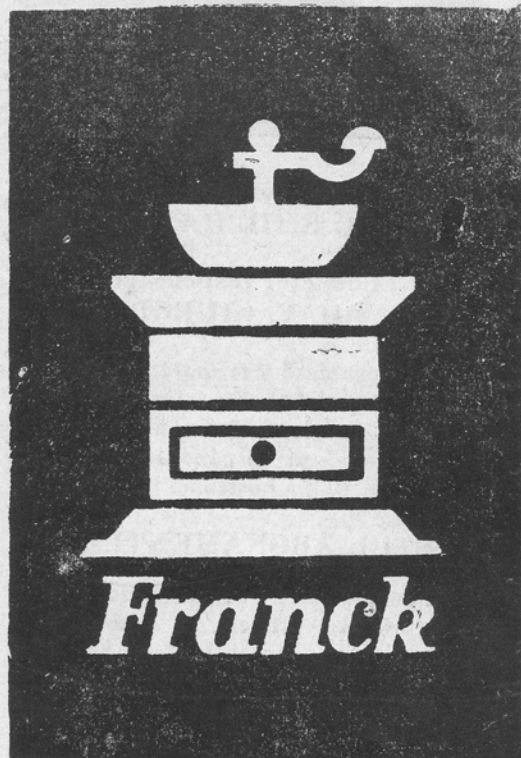
Săptămâna patimilor neamului nostru durează de sute de ani și încă nu s'a sfârșit, dar fiii lui nu au descurajat, nu și-au pierdut credința în Dumnezeu. Ei sunt învățați să rabde, dar știu să și nădăjduiască. Ei muncesc, sufăr și se jertfesc; dar știu, că drumul către înviere a dus prin Golgota. Știu, că drumul suferinței se împletește cu cel al fericirii, în care nu și-a pierdut nădejdea.

Știu, că mântuirea nu ne va fi dată, decât dacă cu credință în Dumnezeu, cu dragoste, pace și armonie între noi, vom munci, având în vedere țelurile și idealul comun, către care trebuie să nizuiască fiecare suflet românesc și creștinesc.

Cel ce luptă pentru un ideal înalt, chiar de va fi asuprit, schinguit, ori batjocorit, — ca și martirii bisericii creștine, — nu are dreptul să desarmeze: idealul va fi atins, căci și Christos a biruit.

— Biroul advocațional dr. POP CORNEL continuă a funcționa și pe mai departe, în Nagysomkut-Șomcuta-Mare.

— Biroul advocațional dr. AUGUSTIN TIBIL, continuă a funcționa și pe mai departe în Nagysomkut-Șomcuta-Mare.

INVIEREA...

de: Dr. IOAN OLTEANU

Se împlinesc 1941 primăveri de când Invățătorul răstignit în Vinerea cea Mare și coborât în mormânt păzit de oșteni înarmați, — a înviat din morți.

„Pace Vouă“, au fost cuvintele Lui adresate ucenicilor în prima zi de Paști.

„Iubiți-Vă unii pe alții, faceți bine celor ce Vă urăsc, iubiți pe dușmanii voștri“, au fost principiile predicelor Lui, cari au biruit păgânismul.

Și totuși, nici-odată mai mult decât astăzi, cuvântul de „creștin“ nu a fost luat în zadar și n'a reprezentat mai puțin realitatea.

În biserici doar răsună încă îndemnul milenar al iubirii deaproapelui.

Să mai vorbim oare de câmpurile de bătălie?

Doamne! Se cunoaște Săptămâna Patimilor, dar până când aceasta pătimire a omenirii?

Totuși, e sărbătoarea învierii.

Vin și acum rândunicile din depărtări pe aripi, sburdă și acum mielușii prin livezi, rade și astăzi floarea prin grădini, înmugurește pădurea, doinește și acum frumosul isvorul limpede, cu toate astea par'că acest insoțit decur de primăvară n'are vraja celui de altă dată, n'are nici căldura lui, nici lumina lui, nici zâmbetul lui divin. Lipsește ceva: **surâsul camenilor**, căci Paștile sunt sărbătorile surâsului.

În mijlocul fețelor încruntate, sufletele întunecate, pumnii încleștați, singur copiii cântă imnuri Celui, care a murit pentru un gând de bunătate.

Chiar glasul de aramă al clopotelor nu mai vestește Invierea, și el este pus în slujba urii.

Oare când se va convinge omenirea, că ura distruge și numai pacea clădește?

Dar fiindcă ori-ce sărbătoare, e un prilej de meditare și de întremare sufletească, îmi permit să afirm o credință a mea și un adevăr.

Credința, că dincolo de Invierea lui Christ și Crucea suferințelor de azi stă învierea societății de mâine, trănicia în zile mai bune a generațiilor viitoare.

Adevărul, că dreptatea va ieși la iveală chiar de sub lespede a unui mormânt păzit de lăncieri.

Cărți literare, didactice, teologice, bisericesti, obiecte pentru cultul divin, imprimate și rechizite pentru birou la

Librăria Eparhială

Kolozsvár-Cluj, Piața Adolf Hitler nr. 2

Căutăm funcționar să cunoască:

1. Exploatarea lemnului foios, ca fag, stejar, fasonarea de traverse.

2. Exploatarea lemnului rășinos: motă și brad.

3. Lucrările de birou (preferat cu pregătiri comerciale).

4. Să cunoască bine limba maghiară și să aibă practică la firme de exploatare. Oferte scrise de mâna proprie, cu date, se vor înainta la administrația zărilor sub „Român“.

TRIBUNA
ARDEALULUI

Editor responsabil:
Prof. Dr. EMIL HAȚIEGANU

Redactor responsabil:
GH. V. GIURGIU

ziar românesc ce apare pe teritoriul Ungariei. Este datorită fiecărui român ardelean să se aboneze, să citească și să răspândească ziarul nostru.

COSTUL ABONAMENTULUI:

Abonamentele, publicațiunile și inserările se primesc la **Administrația ziarului în Deák Ferenc-u. 36.** Pentru țărani 15 pengő anual, 8 pengő pe jumătate de an, 4 pengő pe 1/4 de an și 1.50 pengő pe lună. Pentru preoți, învățători și funcționari, 25 pengő pe an, 13 pengő pe 1/2 an, 7 pengő pe 1/4 de an și 2.25 pengő lunar.

Abonamentul general 30 pengő anual.

Pentru bănci, instituții și abonamentele de sprijin 50 pengő anual. Abonamentele în streinătate 40 P.

TRIBUNA ARDEALULUI

Abonamentele, publicațiunile și inserările se primesc la **Administrația ziarului în Deák Ferenc-u. 36.**

Mica Publicitate

DAU ore de gramatică, stenografie și corespondență comercială în limba maghiară. Primesc meditații. Kolozsvár-Cluj, Berde Mózes-u. 2, et. I, 17. 262.

LEI 940.000 am în România. Fac compensație legală cu pengő. Szentpály István, Nagyvárad, Teleki-u. 9.

DE VÂNZARE urgent casă familiară, 2 camere cu grădina 500 m.² la sfârșitul străzii Erzsébet-Battyányi-u. 60. Preț 11.000 pengő, sau fac schimb cu Brașov, Timișoara, Arad. 259

CAUT deocamdată în arendă, eventual mai târziu spre cumpărare, casă de la 3-6 camere în centru, intravilan singur. Adresa la tutungeria din Kálmán kir.-u. 1. 260

CUMPĂR covoare persiane și românești. Inf. la tutungeria din Gépész-u. 1 (fost Mașiniștilor). 261

ȘOFEUR-mecanic român, 38 ani, necăsătorit, cinstit, vorbesc și scriu bine românește și ungurește, caut post de șofer, ajutor șofer — sau chiar și portar. Adresa la ziar. 257

DORINȚĂ

E pretutindeni primăvară
Și soare, flori și răs și cânt;
Eu ca o roabă stam supusă
Sorbindu-ți fiece cuvânt.

Mai lasă-mă, să stau și-acuma
Și fruntea-ți calmă s'o desmierd,
Să uit, ce-amar mă roade teama,
Să nu te pierd, să nu te pierd.

Tu ești stejar, eu fir de iarbă,
Nimic nu-ți cer, nimic nu vreau,
Decât ca'n umbra ta să aflu
Un biet locșor smerit și eu...

AURICA MARTON

INVIEREA

de: Dr. E. NICOARĂ

... Și a doua zi, după ce Iuda și vându-se învățătorul său, prin o sărutare fățarnică, și din nebuna iubire de arginți, o nestăpânită dorință m'a condus și pe mine, cu alți mulți curioși, pe Golgota sus, unde era să mai văd încă odată fața blândului Isus.

... Și m'am îngrozit, de toate, câte le-am zărit:

... Isus Cristos, Domnul era răstignit între doi tâlhari, ordinari, ucigași și pungași.

... Și de durere sufletească sfâșiat, pe iarba verde m'am culcat, cu fața la pământ, dar cu ochii mereu priveam la Domnul Sfânt și tremuram, pe când tăceam și la El priveam. Și nu îndrăzneau nici să respir, nici să scriu vre-un șir. Ci ochii mi-i sileam să vadă, dar, vai, mintea nu voia să-mi creadă, că Cel din mijloc, de pe Cruce, este Domnul meu, Isus cel dulce.

... Și de durere sufletească sfâșiat, fruntea mea înfierbântată de roua, de pe iarba mi-am spălat, și ochii mi-am frecat, și de deget m'am mușcat, să mă trezesc, în vis să nu mai lăncezesc. Dar, vai, visul meu nu dispărea și nu fugea. Căci în fața mea, nimic nu se schimba. Ci zăream mereu, răstignit pe Sfânta Cruce, pe Domnul meu cel scump, pe Isus cel dulce. Și de-a dreapta și de stânga Sa, câte un tâlhar, de câte-o cruce legat era. Sus pe Calvar.

...Și în tăcerea grea, ca din mormânt, tâlharul cel din stânga, a rostit un grav cuvânt, zicând așa, către Cristos:

...„Dacă tu poți, dă-te de pe Cruce jos. Dacă nu poți, spune-mi, ce Mântuitor ești, când Tu nu poți, nici pe Tine, să te mântuiești? Iar dacă ai putere, dacă vrei și dacă poți, atunci mântuește-te pe Tine, dar și pe noi, cei doi hoți!“

...Eu tăceam și observam că Domnul nimic nu face și într'una tace, cu iubire răbdătoare, toate le răbdă și mereu tace.

...Și în tăcerea, tot mai grea, ca din mormânt, tâlharul cel din dreapta, a rostit un cuvânt, sfânt:

...„Tacă-ți gura, frate, — întru păcate, al meu, ori tu nu vezi că grăești în fața lui Dumnezeu? Și prin ori și ce cuvânt grăiești, îngrozitor păcătuești“. Și întorcându-și fața către dulcele Isus, tâlharul cel din dreapta, a mai spus: Doamne, să ierți, eu știu că Ție-ți place; iartă-l dar că-i nebun și nu știe ce face. Dar eu, Doamne știu să spun, de Tine, atâta adevăr și atâta bine, încât de ele, pământul și cerurile sunt azi pline.

Doamne, știu, o, știu prea bine, că Tu ești: Adevărul, Calea și Viața și Mântuitor Tu te numești. Știu, că ești din Nazaret, și

vezi, mi-e legată mâna și nu pot să arăt, că Te-ai născut, acolo, în Viflaim, căci și noi dintr'acolo venim. Știu, că te-ai botezat în Râul Iordan, de către Sfântul mucenic, Marele Ioan. Știu, că atunci Ceriul asupra voastră s'a deschis, și pe Tine Fiul, Tatăl și Duhul lumii te-a descris. Și așa a zis: Acesta este Fiul Meu iubit. Intru care tot omului bine am voit. Știu că la nunta cea din Cana Galileii, apa în vin Tu ai schimbat-o, începătura minunii. Știu, că pe orb l-ai făcut să vază, pe scundul vameș Zacheu l-ai făcut să creadă; pe olog din pat c'o vorbă l-ai sculat, iar pe Lazar din mormânt l-ai înviat; știu, că ieri, la Cină, în Ziua Iubirii, ai descoperit chiar Leacul-Nemuririi; deci, cu lacrimi mă rog acum ferbinte, ai milă și de mine Cerescule Părinte, și când vei veni, întru Împărăția Ta pomenește-mă pe mine cu mare iubirea Ta. Căci, eu știu, că în lume multe am greșit, când am furat, am ocărit, am ucis și am mințit, dar știu, că Tu singur, fără de păcate ești, și ai venit în lume, pe om să-l mântuești. Știu, că Iuda, te-a vândut pe bani, ca un avar, și mă mir, Doamne, că el era apostol și nu era tâlhar. Știu, că și Petru de trei ori, de Tine, eri s'a lăpădat, înainte ca un cocoș din curte ar fi cântat. Știu, că ai fost de Pilat judecat, că ai fost cu pungașul de Varava înfățișat. Știu, că cei pe cari i-ai învățat și vindecat Te-au părăsit, Te-au bătut, și Te-au scuipat. Știu că Tu toate le-ai tăcut, le-ai răbdat și le-ai iertat. Fă deci și cu mine bine, și du-mă sus în Ceriu cu Tine.

...Dar uită, Doamne, uită cine vine, urcând Golgota, și s'apropie de Tine?

— Așa grăit-a tâlharul. Iar eu vedeam că urcă Calvarul: Precurata, cu Maria lui Cleofa și cu Magdalena. Amar plângeau, mâinile și frângeau, și într'una suspinau.

— Cu ele, plângeam și eu, la Crucea lui Dumnezeu. Căci, Isus, atunci murise și ochii cei frumoși închise. Precurata se jeli: O, Fiul Meu, dulce Isuse, pentru toate, numai Eu sunt vinovată, căci sus, pe Sion, când în brațe te-a luat Simeon, pe cinci sicli, bani de veche răscumpărare, ți-am arvnit cele cinci rane amare, prin care sângele Ți-a curs, și viața Ți s'a stâns, să am cauză de plâns. Eu Maria Maica Ta, și toată Împărăția Ta...

— Și am plâns amar, și eu cu Ea...

— Și m'am dus, să plâng și a treia zi pe dulcele Isus, dar El atunci nici pe Cruce nici în groapă nu mai era, căci Ingerul mi-a spus:

„Cristos a Inviat!“

— Și eu m'am bucurat

— Și i-am răspuns neturburat:

„Adevărat că a Inviat!“

A. G. R. U. - L ȘI INVIEREA

Sămănătorii învățăturilor distructive au reușit să se bucure satanic, de roadele acțiunii lor. Intr-o Europă, plină de vie mărturie și jertfe a crezului Crucii, au început idoli să-și redreseze terenul vechiu, păgân; să reinființeze stăpânirea minciunii, a trufiei, a conștiinței false, a exclusivismului, a parventismului: tăgada muncii cinstite, și a oșului.

Odată insul corupt, otrăvit, întreg organismul vieții sociale înclină spre ruină și prăpastie.

Fața Europei bătrâne, cu aproape 20 de veacuri de tradiții creștine, — grație apostolatului distructiv, ni se prezintă sub formă de spectru înfiorător.

De ce a căzut dictatul Crucii, a jertfei roditoare, și'n locul Ei s'a înfipt minciuna și trândăvia, elemente de descompunere?

Fiindcă, omul s'a învoit să cadă!

Marele Pontif, Papa Pius XI, de pe înălțimea înaltului Tron al răspunderii, a intuit cauza și consecințele funeste ale fenomenului trist ce pândeste ruina Europei.

De aci, grija apostolică pentru salvarea societății prin renașterea insului nou, prin crearea tipului creștin. Căci, dacă fericirea societății atârna de individ, tot atât de adevărat este că, și fericirea va atârna de individul care o compune.

Deci structura ființei individuale are nevoie de un temelie negreșelnic și solid, pe care numai Hristos poate să i-l dea.

Hristos însă, luminează cu învățătura ne-strictăcioasă a Evangheliei sale și sfințește pe tot omul ce vine în lume, prin aceea Instituție voită de El — pentru continuarea misiunii sale până la consumarea veacurilor, — și pe care „porțile iadului prin uneltirea oamenilor nu vor putea să o frângă și să o distrugă“, numită Biserica.

O acțiune de încreștinare: de continuă renunțare din partea omului pentru ca lucrarea harică să poată rodi virtutea creștină, a cărei binefacere, în prim rând să o simtă insul, apoi familia și pe urmă societatea omenească întreagă.

Această operă de renaștere, prin Hristos, se numește *Acțiune Catholică*.

Acțiunea Catholică este creștinismul activ în toate fibrele vieții omenești; este o împărțire a omului din dăruirea divină a lui Isus Hristos: *lumina, vieță*.

Și practic, ca efect, constă în aceea că, linia conștiinței este curat creștină; locul ce-l ocupă în angrenajul social trebuie să-l sfințești prin acțiunea ta inspirată și determinată de principiul creștin care îți stăpânește ființa.

Deci, omul creștin, va lupta pentru izbândă crezului, pentru întronarea integrală a creștinismului în viață; va coopera în legătură cu acei care sunt autorizați de Biserica cu opera de încreștinare a lumii, cu preoții, cu Ierarhia.

De aceea, acțiunea catholică se mai nu-

mește „împreună lucrarea mirenilor credincioși cu ierarhia“, sau „raportul viu dintre Păstor și Turmă“, prin poruncă și ascultare, determinate de iubirea creștină.

— In Biserica noastră română unită cu Roma, Acțiunea Catholică se numește *Agru*, (Asociația Generală a Românilor Uniți).

Are ființă de 12 ani.

Rostul sau scopul este definit prin două cuvinte: *Legea și Neamul*: apărarea credinței străbune, a credinței romane, a creștinismului poruncit de Isus Hristos „prin gura lui Petru“, care trăește prin urmașii săi la Roma, până la sfârșit de veacuri; apărarea moralei creștine, singurul temei, unicul, care se poate edifica viața insului, a familiei și a societății.

Insul stăpânit de principiul salutar al Evangheliei, va ști să-și iubească *Neamul*, așa după cum însuș Autorul Creștinismului ne-a învățat. Nimeni nu și-a iubit mai mult neamul decât Isus; nimeni nu i-a apărut mai mult dreptul și demnitatea în posturile istorice decât Isus; doar El ne-a spus, când zice: „Am venit mai întâi pentru oile pierdute ale casei lui Israel“. Iubirea față de neam, pentru un creștin, stă în linia iubirii creștine.

Creștinismul ideoară te învață să-ți iubești neamul până la jertfă, nu te învață însă, să fii exclusivist, deoarece iubirea creștină, nu este țăr murit.

A te mândri cu firma creștină, a spune că-ți iubești neamul, lovind pe altul în membrele acestei firme, este o dovadă hotărâtoare pentru deficiența creștinismului tău.

Agrul în Biserica noastră are menirea înaltă de a împărtași, prin rostul *Preoției* — lumina lui Hristos, harul sfințitor de suflete tuturor, celor mari și celor mici din toate păturile vieții sociale; vrea ca Isus Hristos să domnească în toți; învață pe toți marele exemplu al *Crucii*, al renunțării, pentru ca în loc, să vină adevărul, dreptatea, iubirea, temeinic divine menite pentru a reface lumea, prin crearea adevăratului om, care a lăpădat haina păcatului, răutatea fărădelegii, și s'a îmbrăcat în Hristos.

Renunțarea la omul vechiu, echivalent moartea și îngroparea lui, căci numai așa se poate întrezări și nădăjdui *invierea* la adevăr și dreptate, temeiurile adevărate păci.

Sublimitatea destinului omenească stă în chemarea creștină, în acceptarea Crucii, în unire, în acest semn de biruință.

Agru-l, sau Acțiunea Catholică, are chemarea, prin porunca Romei papale, de a organiza societatea, prin reforma omului, pe temeiurile creștine, formând astfel în întreg, un *corp mistic*, dar real, solid, bine încheat în Hristos, pentru apărarea adevărului, a dreptului și a opune urei, iubirea creștină.

Pentru realizarea acestui salutar scop, se simte o chemare sublimă, istorică, formulată de poetul mare: porniți, „preoții Crucea în frunte, căci oastea e creștină“.

AGRISTU

PLUVIALĂ

In pridvorul cerului

Mii căruțe de argint

Iși deshumă caii.

Parcă-i bălcii

Și'n herghelie

Cel mai crâncen păzitor

Soarele or vrea să fie.

Când, deodată, cătrâniți

De căldură amiezii,

Doi sirepi se iau la sfadă,

Și'ntr'o clipă

Ceru-i tropot.

In ciopor norii s'adună

Ca la tras de clopot.

Soarele cel barosan

S'a ascuns în glugă,

Că'n șerparul dela brâu

N'a avut atâți crețari

Să-și tomnească slugă,

Pe buieci nărăviți

Să-i oprească'n fugă.

EUGENIA MUREȘ

— Biroul advocațional Dr. GRIGORE BOTA și GEORGE BOTA continuă să funcționeze și pe mai departe, în Marosziget-Sighetul Marmației.

TEODOR V. PĂCĂȚIAN

Omul și opera
(1852—1941)

de Preot FLOREA MUREȘANU

bă titlul în „Gazeta Poporului“ pe care a redactat-o până în 15 Aprilie 1888.

În 25 Dec. 1893 (stil nou, 6 Ian. 1894) apare la Timișoara cotidianul „Dreptatea“ Red.-responsabil: Dr. V. Branisce. Editor. Dr. Corneliu Diaconovich. Teodor V. Păcățian devine colaboratorul regulat al acestui ziar și redactor intern. Dar la începutul anului 1896 trece în România unde obține postul de secretar-contabil la „Liga Culturală“. De acolo trimite corespondențe regulate „Tribunei“ din Sibiu.

În toamna aceluiași an dr. Ioan Rațiu îl cheamă la „Tribuna“ ca redactor intern. Aici ajunge șef-redactor. La începutul anului 1911 trece la „Telegraful Român“, organul bisericesc, fondat de Șaguna, pe care îl conduce până în 17 Decembrie 1917.

Sub „Consiliul Dirigent“ a redactat „Gazeta Oficială“.

Ultimii ani ai vieții i-a trăit retras la Kolozsvár-Cluj în casa modestă din strada Bethlen (f. Baba Novac) 18-a, ordonându-și materialul adunat cu hărnicie pilduitoare — și publicând mereu până în ajunul săvârșirii dintre noi.

Răsfoind vrful lucrărilor publicate și al manuscriselor rămase gata pentru tipar, se impun două însușiri de căpetenie ce con-

rează figura ziaristului, scriitorului și literatului Teodor V. Păcățian: *hărnicia și ordinea — jesute pe canavana unei delicate simțiri.*

Bogăția cunoștințelor sale din domeniul dreptului, filosofiei, teologiei și mai ales al istoriei — n'a avut favorul să și-o agonisească în anii de studii universitare, ca bursier de stat sau al cutărei fundații, ci este rodul hărniciei personale din care a făcut unealtă în slujba înaltelor idealuri ale neamului său cărui și-a închinat toată viața. Teodor V. Păcățian, mai bine de o jumătate de veac, în slovă zilnică, s'a dăruit pe sine neamului său. El a fost gazetarul care a înțeles că presa este una dintre formidabilele puteri ale vieții moderne, de aceea el a adunat în arsenalul ei toate armele cu ajutorul cărora a luptat pentru biruința neamului său. Cine va avea odată răgazul să facă o bibliografie completă a lui T. V. Păcățian va rămânea deadreptul uimit de neastâmpărata sa activitate.

Pentru presa transilvăneană T. V. Păcățianu trebuie să fie așezat în galeria personalităților care au ridicat-o până la slujire religioasă, socotindu-o drept una dintre cele mai nobile profesii.

Simțirea de o delicateță suavă a sufletului său adunată în volumul de poezii:

GAZETĂRIA LA ROMANI*
„ACTA DIURNA“

era la Romani un fel de „Gazetă Oficială“ a orașului Roma și a Statului Roman. În „acta diurna“ se publicau cele mai importante comunicări autentice din domeniul vieții publice romane: politice, sociale și literare. Să publicau în ea ordonanțele mai însemnate ale funcționarilor înalți administrativi, rapoarte exacte despre decurgerea ședințelor senatului roman, cu redarea în întregime a vorbirilor mai importante rostite în aceste ședințe, se publicau apoi știri mai însemnate din toate părțile lumii, precum și rapoarte despre pertractările dela judecătoria în procese mai mari, știri referitoare la comunicația publică, la cazuri de accidente, la căsătorii în familiile mai mari, la cazuri de moarte, la reprezentațiunile publice teatrale sau de gladiatori etc.

Multiplicarea acestei gazete oficiale romane se făcea de către sclavii mai inteligenți, pe cari la ora anumită îi trimeteau în localul oficial aceia dintre cetățenii romani mai de frunte, cari doreau se aibă în casele lor aceasta „acta diurna“, care apoi venea legată în piele și așezată ca podobă literară în biblioteca familiară. Mai târziu întreprinzători particulari au luat asupra lor efectuarea acestei lucrări, să îngrijau ei de multiplicare și de ducerea acasă la fiecare abonat a unui exemplar din „acta diurna“, care se răspândea astfel până în cele mai depărtate provincii ale statului roman.

*) După unul din ultimele manuscrite ale defunctului Teodor V. Păcățianu.

Teodor V. Păcățian

Flori de toamnă, poate îmbia o leacă de zăbavă celor fecundați de virusul poeziei

Însă, afară de gazetărie, domeniul unde s'a simțit ca acasă este istoria neamului. Aci a adus o valoroasă contribuție printre care „Cartea de aur“ în opt volume (6560 pag.) va rămâne o operă monumentală.

Parte din biblioteca personală pe care o adusese la Kolozsvár-Cluj, a dispus ca împreună cu manuscrisele să fie încredințate bibliotecii Academiei teologice ortodoxe române din Kolozsvár-Cluj, în posesunea cărora se află astăzi 313 volume și următoarele manuscrite:

1. Reînființarea și organizarea Mitropoliei ortodoxe române din Ardeal (285 file).

2. Trei Mitropolii ai Bisericii ort. române din Ardeal: Andrei Baron de Șaguna, Miron Romanul și Ioan Mețianu (194 file).

3. Primul rege al Ungariei: Ștefan cel Sfânt (82 file).

4. Cartea de aur. Indice vol. II — vol. VIII.

5. Material adunat pentru răspunsul cu care eram dator canonicului din Blaj dr. Augustin Bunea, care însă murind subit nu pește mult, răspunsul meu a devenit de prios (30 file).

6. Cine a ucis pe Horia? (10 file).

7. Un memoriu necunoscut al lui Șaguna (4 file).

8. Două scrisori ale lui Șaguna adresate lui Șulțiu (14 file).

9. Material referitor la Avram Iancu (însemnări și din corespondența lui Avram Iancu).

10. Gazetăria la Romani. „Acta diurna“ (un scurt articol pe care îl dăm în cuprinsul acestui număr. Subliniem încă odată spiritul său de ordine. Și în așternerea pe hârtie a articolelor pentru gazete, observăm aceeași grijă și meticulozitate ca și în manuscrisele de cuprins documentar și istoric. Același scris caligrafic și invariabil“).

11. Din procesele ziarului „Federațiunile“ din Pesta (57 file).

12. Trei procese ale ziarului „Albina“ din Pesta (20 file).

13. Două procese ale lui G. Barițiu din Sibiu (2 file).

Afară de aceste valoroase lucrări și însemnări a mai publicat în volum alte 24 lucrări asupra cărora vom reveni.

Preot Fl. Mureșanu

*

N. R. — Pentru a cinsti, după cum se cuvine memoria nestorului gazetărilor români ardeleni și a celui mai curajos dintre publiciștii români dispărut dintre noi, care a fost Teodor V. Păcățianu, ziarul nostru își propune a edita în Biblioteca „Tribuna Ardealului“ fragmente din lucrările sale cele mai valoroase și dacă va fi posibil și care va din studiile lui, cari până acum n'au văzut lumina tiparului.

Prin aceasta, după modestele noastre posibilități vom exprima într-o foarte

mică măsură recunoștința cu care suntem datori memoriei lui Teodor V. Păcățianu și muncii sale neobosite în ogorul neamului.

Veniți de luați lumină!

de: Pr. IOAN GEORGESCU

În ceremonialul așa de bogat al Bisericii Răsăritului, puține datini sunt mai frumoase, mai înălțătoare, ca cele de Paști.

Salutul creștinesc: *Cristos a înviat! și răspunsul: Adevărat c'a înviat! — stăpânește acest timp al anului nu numai toate buzele, ci și toate inimile.*

Chiar și în țări, unde la părere nu mai există creștinism.

Se povestește o minunăție întâmplare din țara Sovietelor.

Un bezbojnic (fără Dumnezeu) vrea să propovăduiască roua lege a necredinței chiar în lumina zi a Invierii Domnului și cheamă, cu surle și tobe și strașnice porunci de sus, pe toți cetățenii la adunare.

Și începe...

Timp de un ceas și mai bine abia a rămas clipă dela nașterea până la moartea și înălțarea Domnului Cristos la cer, nespurcată de îmbălăciunile celui necredincios.

La sfârșit, crede că a răsturnat tot creștinismul prin „strașnica“ lui cuvântare.

Plin de îngâmfare întrebă: — Are cineva ceva de zis?

— Am! zice un venerabil bătrân. Cer cuvântul.

— Poștește! răspunde cu dispreț bezbojnicul.

Bătrânul abia își face loc prin mulțime.

Urcând apoi tribuna așteaptă să se facă liniște deplină.

Când liniștea se face și, ca în Biserică, toți sunt cu privirile ațintite spre gura preotului ce se arată în amvon sau în ușa altarului, cu glas puternic, făcând să vibreze toate fibrele sufletului, bătrânul zice:

— Cristos a înviat!

Și atunci ca la o bagetă magică, purtată de o mână de sus nevăzută, un cor de glasuri creștinești răspunde zguduitor:

— Adevărat c'a înviat!

Bezbojnicul a venit trufaș și s'a dus smerit.

Iată o nouă și strălucită dovadă despre vechiul adevăr că sufletul omenesc nu numai că e, dela fire, creștin (anima humana naturaliter christiana), dar că, odată creștinat, creștin rămâne totdeauna.

Tot așa de înălțătoare și plină de un tainic înțeles e datina de a aprinde toți creștinii lumânarea de Paști din lumânarea cea mare a preotului.

E atât de impresionantă această datină, încât nu e nici o mirare că ea e cântată și în versuri ca acestea de Oreste:

Și clopotele cântă,
Iar sufletul, pe aripi de ceruri, se avântă
Și tremură'n odăjdii de pace și iubire.
— Veniți de luați lumină!
Și vechea fericire
De douăzeci de veacuri mereu se înnoește
Și clopotele cântă și cerul se boltește
Mângăetor deasupra durerilor umane!

— Veniți de luați lumină!
Și'ncremenite'n strane,
De douăzeci de veacuri aceleași chipuri pale,
Când urcă din altare prin fumuri osanale,
Așteaptă'n întuneric întâia licărire —
Lumină din lumină, iubire din iubire!

Și una dela alta făcliile de ceară
S'aprinde, și mâni grăbite se'nvolbură să ceară,
Iar clopotele cântă și bolțile se'nclină,
Și bolțile repetă:
— Veniți de luați lumină!

Și'n zori, când credincioșii se'ntorc răzând
[spre casă,
Când inimile'n voia speranțelor se lasă
Și'n cântece revarsă belșugul bucuriei,
Nemuritorul soare pe căile tăriei
Cu raze încunună și cerul și pământul
Și'n unde mari de aur își trâmbiță cuvântul:
— Veniți de luați lumină!

Altarul ne cheamă

E ziua Floriilor, tineri și bătrâni stau în fața altarului, cu mătîșoare de sălcii în mâni.

„Să ne iubim unul pe altul ca într'un cuget să mărturisim!” — răsună sonor glasul preotului dela altar. Iată o chemare, ce am auzit-o poate de mii de ori, dar abea azi am reținut-o.

Pe unele mirăsmei de tămâie și a pufurilor de sălcii, gândurile mele zboară îndărăt cu câteva decenii.

Sunt în comuna mea natală de pe Someș. E ziua sfântă a Invierii. Cu mic cu mare, nădrăgari și opincari ne grăbim la Liturgia de Paști. Prin curți, — de-alungul satului, — sburdă mieluşei, iar pe sub garduri pasc puișori de gâscă de culoarea mătîșoarelor, povestind în glasul lor gădăitor de dulce.

„Și cât e de frumos în sat,
Crestinii vin tăcuși din vale,
Și doi de se 'ntălnesc în cale
Iși zic Hristos a înviat!
Și râde atâta sârbătoare
Din chipul lor cel ars de soare“.
(Coșbuc).

În timpurile acelea, când libertatea limbei noastre strămoșești era restrânsă la strana și altarul sfintelor noastre bisericiuțe, atunci, când n'aveam decât acest singur loc în oropsita noastră țară, unde, — după atâtea îngenunchieri, ce an de an ne era dat să suferim, — ne puteam retrage în liniște, spre a ridica glas în limba noastră strămoșească, cătră Domnul Dumnezeu din cer și punându-ne nădejdea într'un viitor mai bun, potoleam focul demnei noastre revoltări, — atunci zic, — unul fiecare ne duceam cu drag la acest azil al sufletelor noastre, — la biserică, — căci numai acolo găseam mângâiere și alinare atâtor suferințe neîntrerupte.

Și cât de frumos și unitar ne grupam atunci în ajunul acestor fortărețe. Nu era vorba de opincar și nădrăgar, de aderent al cutărui sau cutărui partid, de uniți și ortodocși, de tineri și bătrâni. Toți eram români ca într'o singură familie, având același gând, același dor și același ideal.

Și undele gândurilor, a rugăciunilor noastre armonioase, încălzite și fortificate de iubirea reciprocă, contopite, — ca izvoarele din munte, — într'un râu puternic, au cucerit Cerul și s'au resfrânt asupra noastră aducându-ne mângâiere. Căci, fără în-doială, gândurile concentrate și stăruitoare, produc adevărate minuni. Și minuni au produs.

Ei, dar timpul a trecut și lumea s'a schimbat. Frații de mai înainte, în loc de biserică au început a frecventa cluburile politice, cari sămănau discordia și ridicau noi ziduri între frate și frate. Zizania a luat locul armoniei, ura, pisma și invidia a luat locul iubirii. S'au răsvrătit chiar și fiii contra părinților. Toți ne întreceam în a ne terfeli și discredita în fața țăranilor și străinilor.

Gândurile dușmănoase, pline de ură, pisma și dor de răsbunare, în cari ne învăluiam unul pe altul, în mod fatal au căutat să se concretizeze, și s'au resfrânt asupra noastră.

Urmările le-am văzut.

Să ne fie de învățătură.

CORNELIU POP

CUMPĂR
timbre clasice românești
din anii 1860—1872

Oferte la librăria

K. Darvas Margit
Sztarmárnémeti, Horthy Miklós-tér 13

— La prepararea cafelei bune se cere în primul rând cafea bună și anume: cafea de boabe sau de malată, apoi o excelentă aromă cum e cafeaua de ci-coare FRANCK.

Pe muntele Olymp, reședința zeilor eleni, se dă azi bătălia decisivă a Balcanilor

— Armata jugoslavă distrusă se bate în guerilă. Nouti trupe britanice au sosit în Grecia. Coleanele germane au ajuns la Sidi el Barrani. Generalul Wawell își concentrează trupele în fața localității Marsa Matruh. Lovitura de stat din Irak. Misiunea trupelor britanice din Irak e supravegherea zonei petrolifere dela Mossul și eventuala distrugere a sondelor. Turcia amenințată dinspre Asia Mică. Pactul sovieto-japonez servește pacea —

— USA a luat sub protecția sa Groenlanda —

Ziarele din Berlin relevă informația primită din Salonici, că flota elenă ar fi primit ordin dela amiralitatea britanică să-i pună la dispoziție vapoarele elene pentru imbarcarea trupelor britanice. Ziarul „Angriff” observă, că comandamentul englez cu acest ordin încoronează toate „retragerile sale victorioase“.

JUGOSLAVII SE BAT ÎN GUERILĂ

Rezistența jugoslavă pare a fi zdruncinată. După unele versiuni, mai multe unități ar fi oferit depunerea armelor, așa, cum au făcut-o belgienii și olandezii.

Serajevo a capitulat. Pe de altă parte se arată, că sârbii mai luptă cu disperare pe un front, care s'ar întinde între Petrovaț și Valjevo. Luptele ar avea însă mai mult caracterul guerilelor. La Berlin se crede a ști, că mai mulți membri ai guvernului jugoslav s'ar fi refugiat în Turcia. Italienii au ocupat Spalato. Trupele maghiare au făcut 15.000 prizonieri sârbi.

RETRAGEREA STRATEGICĂ A GRECILOR

Pe frontul elen comunicatele anunță o retragere strategică pe flancul din Nord-Vest. Comunicatul britanic și grec afirmă, că retragerea se execută după un plan determinat, din interese strategice, în ordine și cu întregul echipament. Din Berlin se afirmă în schimb, că retragerea se face în debandadă și că coloanele germane se îndreaptă spre Larissa.

Din Zürich anunță KH, că coloanele blindate germane au ajuns până la poalele dinspre Nord a Olimpului. Pe povârnișurile de Nord al muntelui se află trupele anglo-australiene. Luptele au început de Luni și continuă cu violență.

NOUI TRUPE BRITANICE AU SOSIT ÎN GRECIA

Un comunicat britanic afirmă — scrie „Magyar Nemzet” — că nouti întăriri britanice au sosit în Grecia. Berlin anunță, în schimb, că avioanele germane bombardează, fără întrerupere, portul Pyreu, unde s'ar imbarca trupele britanice. În cursul acestor câteva zile ar fi fost scufundate vase, reprezentând 60—70.000 tone.

IN AFRICA DE NORD

În Libia forțele germano-italiene ar fi pătruns în Egipt. Se afirmă, că ele ar fi ajuns deja până la Sidi el Barrani. Englezii își concentrează forțele în fața localității Marsa Matruh, unde generalul Wawell vrea să reziste cu orice preț. Totuși lupte se mai dau în zona Sollum și Capuzzo.

Garnizoana din Tobruk continuă să reziste atacurilor. Se afirmă, că într'una din zilele trecute o coloană de 20 tancuri germane a reușit să pătrundă în prima linie a fortificațiilor, forțele britanice respingând atacul cu tancurile lor, cari erau mult mai numeroase.

Noua situație din Africa de Nord a creat o grea problemă nu numai pentru guvernul egiptean, dar pentru întreaga lume arabă. Guvernul egiptean până acuma susținea, că războiul nu-l interesează. Egiptul e neutru, iar dacă Anglia are nevoie de apărarea intereselor ei, n'are decât să le apere.

LA ALEXANDRIA ȘI CAIRO S'AU LUAT MĂSURI DE APĂRARE PASIVĂ

Generalul Wawell a pus acum din nou chestiunea intervenției egiptiene pe tapet, într'un mod mai categoric. Se anunță în același timp, că la Alexandria și Cairo s'au luat măsuri de apărare pasivă.

ATITUDINEA IRAKULUI

În cece privește problema arabă, se subliniază atitudinea Irakului, unde se știe, că după o lovitură de stat, Regentul a fost obligat să părăsească țara, iar guvernul cel nou nu este considerat ca anglofil, deși primul ministru a declarat, că menținându-și convențiunile încheiate cu Anglia, Irakul își va păstra neutralitatea. Faptul, că guvernul britanic a comunicat guvernului din Bagdad, că nu recunoaște constituționalitatea măsurilor luate în urma loviturii de stat, dovedește, că Londra nu e încântată de cele ce s'au întâmplat în Irak.

DNB crede a ști, că Anglia ar fi cerut, ca trupele britanice din Irak să asigure supravegherea căilor ferate și a zonelor petrolifere dela Mossul. Armata irakiană s'ar opune însă cererei britanice.

MISIUNEA FORTELOR ENGLEZE DIN IRAK

Deoarece înaintarea germană din Africa de Nord privește în același măsură zonele petrolifere dela Mossul, ca și Canalul Suez, — poate chiar mai mult — s'ar putea ca în cazul când forțele generalului Wawell n'ar putea opri continuarea acestei înaintări, trupele britanice din Irak să aibe misiunea de a distruge sondele și instalațiunile petrolifere din Irak.

TURCIA

În ceea ce privește Turcia, în noua situație ea n'ar mai fi amenințată din Balcani și nici în regiunea Dardanelelor, ci din Asia Mică.

În această ordine de idei subliniem știrea dela Istambul, că consulul general al Statelor-Unite a cerut Luni supușilor americani pentru a treia oară să părăsească Turcia.

DICȚIONARE
cele mai complete
maghiar-român 2 volume

În total 2576 pag. P. 20.—
Român-maghiar 1276 pag. „ 14.—
Dicționare mici 447 pag. „ 3.50
Gramatica maghiară „ 1.50
Dicționare mici de buzunare „ 1.50

Precum și cărți literare românești
Vă puteți procura mai ieftin

„Kárpátok” r. t.

Kolozsvár. Mátyás Király-tér 29

Rechizite de birou și totfelul de imprimare furnizăm cu prețurile cele mai ieftine.

PACTUL SOVIETO-JAPONEZ

În cercurile internaționale se atribuie o foarte mare importanță recentului pact de neutralitate încheiat între URSS și Japonia. Se subliniază, că odată cu obligațiunea de neutralitate reciprocă, Moscova a recunoscut, că Mançukuo face parte din spațiul imperial japonez, în timp ce Tokio recunoaște drepturile Uniunii Sovietice asupra Mongoliei Exterioare.

Pactul de neutralitate nu obligă însă pe semnatarii atunci, când unul dintre ei ar fi agresorul. În felul acesta el servește într'adevăr interesele păcii, dar cele două state și-au asigurat și pacea lor proprie, căci nici o putere nu ar mai ataca cu aceleași șanse Rusia, din moment ce știe, că Japonia rămâne cu brațele încrucișate. Situația e aceeași și în cazul Japoniei, care era în permanentă descoperită din partea marelui vecin sovietic.

USA A LUAT SUB PROTECȚIA SA GROENLANDA

Președintele Roosevelt cu prilejul ultimei conferințe a presei s'a ocupat de problema Groenlandei, arătând, că americanii au făcut importante descoperiri în Groenlanda de Nord. Apoi vorbind de garanția Americii cu privire la asigurarea securității teritoriului groenlandez a afirmat că USA nu poate recunoaște decât suveranitatea Danemarcei asupra acestui teritoriu, căci Danemarca s'a consolidat de un mileniu pe aceste meleaguri.

În consecință d. Roosevelt a comunicat dlui Kauffmann, ambasadorul Danemarcei, că deoarece Danemarca în clipa de față aflându-se sub ocupație streină, nu-și poate exercita drepturile de suveranitate — USA ia sub protecția sa Groenlanda și o păstrează pentru Danemarca.

Christos a înviat!

Abonaților, cititorilor, colaboratorilor și tuturor românilor, cari simt cu noi deopotrivă, le dorim sărbători vesele pline de gânduri.

„TRIBUNA ARDEALULUI”

— REDACȚIONALE. Din cauza sărbătorilor Paștilor, numărul proxim al ziarului nostru apare Miercuri, 2 Aprilie.

— Din cauză, că ne-a parvenit cu întârziere, după închiderea numărului de Paști, pastorală de sărbători P. S. Episcopului Alexandru de Nagybánya-Baia Mare, o vom publica într'un număr viitor. Din același motiv n'am mai putut da loc nici altor articole interesante ale colaboratorilor noștri, cari vor vedea însă lumina tiparului imediat după sărbătorile Paștilor.

— Frumoasa icoană a Invierii Domnului care împodobește pagina de frunte a numărului de Paști, este opera talentatului pictor ardelean profesorul E. Cornea.

PEPINIERA
VICTOR ROMAN
DÉS—DEJ

Oferă altui de: meri, peri, prun, cireși, vișini, caiși, pierseci, nucii duzi. — Arbori ornamentali. — Rădăcini de sparanghel. — Catalog :—: cerere.

GRAI ȘI SUFLET ROMÂNESC

LIMBA NOASTRĂ

Despre două lucruri vrem să însemnăm câte ceva, acum. Câteva constatări generale, cunoscute de oricine, despre limba tuturor Românilor și unele observații asupra graiului Românilor din Transilvania nordică, adică a celor ce suntem în Ungaria.

*

Toți filologii, toți aceia care se ocupă cu cercetarea graiurilor, au constatat și au recunoscut că limba noastră este, poate, cea mai unitară dintre toate limbile. Că, adică, toți Românii, ori unde s'ar fi născut, în orice parte a lumii ar trăi, vorbesc o limbă asemănătoare, se înțeleg foarte bine în graiul lor, spre deosebire de unele popoare a căror limbă este diferită dela o regiune la alta.

Amintim în această privință numai limbile cele care ne sunt mai apropiate, cele romanice, limbile surori cu a noastră. Sunt 10 limbi romanice (după unii 8), moștenitoare ale limbii latine: Româna (o punem la început nu pentru că este cea mai importantă, ci pentru că aceasta a moștenit în plus și numele mamei: Limba Romanilor = Limba Românilor), Franceza, Provensala, Spaniola, Catalana, Portugheza, Italiana, Reto-romana, Sarda și Dalmata (ultimele 2, nu se mai vorbesc). Iar dintre acestea dăm ca pildă numai pe cele două mai importante, Franceza care are 7 dialecte (deosebiri de rostire și de înțeles al graiului după provincii) și Italiana care numără nu mai puțin de 16 dialecte.

Cum știm, limba noastră are numai 4 dialecte:

1. Dacoromân, cel principal — care s'a impus și ca limbă literară — vorbit de grupul cel mai numeros al Românilor, adică de toți Românii din Nordul Dunării și de cei așezați pe malul drept al Dunării și în Valea Timocului (Jugoslavia).

2. Aromân, vorbit de Românii ce trăiesc în partea de Sud a Jugoslaviei, în Grecia și Albania.

3. Meglenoromân, vorbit de Românii din Sud-Vestul Bulgariei și Nordul Greciei.

4. Istoromân, al unui grup de Români așezați în Peninsula Istria (în Italia).

Ei bine, între aceste dialecte deosebiri nu sunt așa de mari, încât cei ce le vorbesc să nu se poată înțelege între ei, cum este bunăoară între dialectele altor limbi. Ce privește dialectul dacoromân — adică limba Românilor din Dacia Traiană — acesta este perfect unitar. Dacă se întâlnește un Român din Nordul Carpaților de prin părțile Bucovinei sau Maramureșului, cu unul de prin Țara lui Dobrotici, de pe Coasta de Argint a Mării Negre, sau unul de pe malul Nistrului (sau mai dincolo) cu unul de prin părțile Banatului ori din Valea Timocului, se înțeleg ca și cum ar fi născuți și trăiți în aceeași localitate.

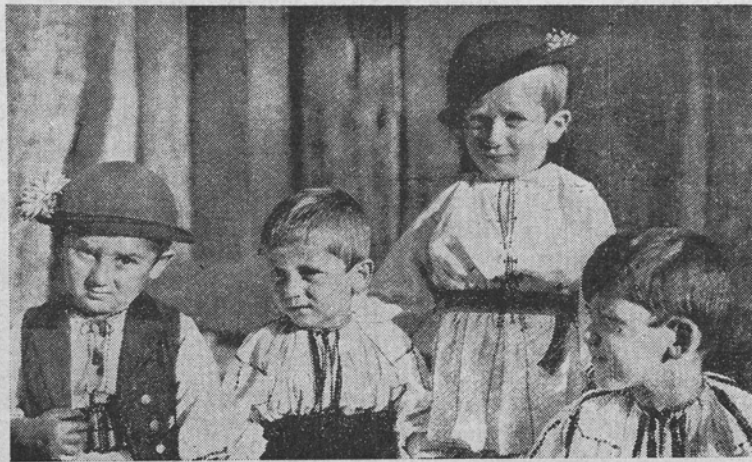
Făcând acum o comparație între împrejurările geografice și istorice între cari s'a format și dezvoltat poporul Român (deci, și limba română) și cele cu privire la cel italian și, gândindu-ne la disproporția care există atât în ce privește numărul dialectelor cât și apropierea, înțelegerea reciprocă între regiunile dialectale ale celor două limbi, nu se poate spune despre modul cum s'a încheșat, dezvoltat și păstrat unitatea limbii române decât că este „un miracol istoric“. („O enigmă și un miracol istoric: Poporul Român“ este titlul unui studiu al Profesorului Gheorghe Brătianu dela Universita-

tea ieșană, apărut în anul trecut la Fundațiile Regale, care tratează problema nașterii și dăinuirii Poporului Român în locurile și împrejurările istorice cunoscute. Este un răspuns dat cunoscutului istoric francez Ferdinand Lot, profesor la Sorbona, care în lucrarea sa „Les Invasions barbares“ se ocupă de aceeași problemă într'un capitol intitulat „Une énigme et un miracle historique: le peuple roumain“).

Limba noastră pe lângă unitate

mai are și alte însușiri și calități de samă: este armonioasă, eufonică, melodioasă, dulce. De altcum ca toate celelalte limbi surori, românece, ca toate limbile care conțin multe vocale, spre deosebire de limbile consonantice, care sunt aspre, grunțuroase. Acest fapt se simte, nu trebuie dovedit.

Cine nu-și aduce aminte de vremurile dinaintea primului război mondial, când, în școlile confesionale, învățam și cântam:

Din lumea mărunților
Visul meu crește-te.
Să 'ntreci ale munților
Creștete.

Și liber spre strugurii
Cerului cheamă-te
Scoțind din toți mugurii
Freamăte.

(George Lesnea)

MIHAI BENIUC:

ȘI-AȘA-I BINE!

De nime nu mă recunoaște,
De toți scuiță și mă'njură,
Și-așa-i bine!
De ce-am cântat în tău de broaște
Ce horcăe bolnav de ură?

Și dac'asvâr! în mine pietri
Și-mi pun cununi de spini pe frunte
Și-așa-i bine!
De ce-am aprins cenușa vetrii,
De ce le-am predicat pe munte?

Iar de m'or pironi pe cruce
Și mi-or înfige lancea'n coastă,
Și-așa-i bine!
De ce-am vrut spre Mai-bine-ai duce,
De ce-am iubit mulțimea proastă?

BESEADA MEA

Beseada mea nu va rămâne'n cronici
Nici câtă apă'n fundul unei doniți,
Căci arși de sete vor sorbi-o pruncii
Și'n ea și-or răcori arșița frunții.
Dar băutura asta nu prea slabă
In suflete se'mplântă ca o sapă
Și'n inimă scobește brazdă largă,
De-a scormonit-o Dracul însuși parcă.
Nu tufe cresc în urmă-mi ci dumbrăvi
Cu vârfurile nalte până'n slăvi!
In ele Cosânzenele adastă
Ca să le pice Feți-frumoși în gazdă.
Pe undeva, prin peșteri, stau pitiți.
De frica celor smei deștepți pitici.
Răsun'n taină grele nișcovale
In zori vezi focuri mari prin câte-o vale.
Acolo aspre paloșe s'ascut,
Bălaurii prin somn le-aud, le-aud...
— Să vină de 'ndrăznesc și feți frumoșii!
Ii vom scâlta în băi de sânge roșii.
Apoi cu drag i-om pune să se culce,
Să-și doarmă 'n umbră somnul lung și dulce. —
Așa gândesc în sinea lor trufași
Bălauri, smei și groaznici uriași.
Ehei! ehei! dar va veni odată
Călare, într'o zi îmbujorată,
Un tânăr cu o spadă 'n cingătoare,
Ori, cine știe, poate mândrul soare!

Va fi atunci o nuntă de metale
Și sânge cald va gâlgați pe vale!

Mult e dulce și frumoasă
Limba ce vorbim;
Altă limbă-armonioasă
Ca ea nu găsim.
etc.

Dar, în loc să vorbim noi despre însușirile mai sus pomenite ale limbii noastre — turnate din graiul țărănilor, al bătrânilor cronicari și a vechilor cărți bisericești — creștem mai nimerit să reproducem câteva strofe din cântecul basarabeanului A. Mateevici:

Limba noastră-i numai cântec,
Doina dorurilor noastre,
Roi de fulgere ce spintec
Nouri negri, zări albastre.

Limba noastră-i graiul pâinii,
Când de vânt se mișcă vara;
In rostirea ei, bătrânii
Cu sudori sfințit-au țara.

Limba noastră-s vechi izvoade
Povestiri din alte vremuri;
Și cetindu-le 'nșirate,
Te'nfiori adânc și tremuri.

Limba noastră îi aleasă
Să ridice slavă'n ceruri,
Să ne spue'n hram ș'acasă
Veșnicele adevăruri.

Limba noastră-i limbă sfântă,
Limba vechilor cazanii,
Care-o plâng și care-o cântă
Pe la vatra lor țărăni

Dacă ar fi să se dea exemple, pentru ilustrarea celor spuse, să zicem din domeniul poetic — creațiunea poetică populară este plină de astfel de perle — se pot înșira câte vrei, de acele cari nu suferă comparație. Iată câteva rânduri din Eminescu:

Adormind de armonia
Codrului bătut de gânduri,
Flori de teiu deasupra noastră
Or să cadă rânduri-rânduri...

*

Ce privește limba noastră, de acum și de aici, e necesar să se facă unele constatări, gândindu-ne și la consecințe. Nu este vorba de limba țărănilor, care este una și aceeași pretutindeni, care-și urmează legile ei mai puțin și mai greu influențabile, ci de limba noastră a cărturarilor, a organelor de publicitate, a preoților și dascălilor, a conducătorilor, îndrumătorilor.

Sunt anumiți factori și împrejurări care fac să se mențină unitatea și specificul (ca să nu zicem puritatea) limbii, după cum sunt alții, care, când lipsesc cei dintâi, produc efect contrar. Deci, e bine să ne dăm seama ce avem și ce n'avem, cum și cu ce putem completa ceea ce lipsește.

Contactul zilnic cu anumit material și modele fără afinitate cu spiritul și structura limbii române, în mod involuntar, putem spune fatal, produc influențe care denaturează specificul. Remediul este numai avertarea mereu în vedere, a ceea ce s'a făcut deja, a modelelor trecutului.

Neputând avea chestiuni actuale și creațiuni de actualitate, n'ai decât să-ți întorci fața spre trecut. Vezi găsi acolo tot ce-ți trebuie, chiar cele necesare pentru a fi în actualitate.

Modele sunt pentru fiecare domeniu. Cei ce scriu sau vreau să scrie să nu creadă că pot fi uitați Eminescu și Goga. Nu, pentru că au fost în același timp și cei mai mari gazetari români.

Articolele lui Eminescu din „Scrieri politice“ și ale lui Goga din „Mustul care fierbe“ sunt încă neîntrecute.

GHEORGHE DÂNCUȘ

ELENUTEI...

In zori de zi, când întâmpinăm primele raze de soare, după ce ne desfășurăm în splendoarea lor și ne pierdem în amăgirea culorilor feerice, întotdeauna ne aducem aminte, că răsăritul soarelui înseamnă începutul unei zile noi.

Răsăritul soarelui a treia zi de Paști va anunța și începutul zilei mari, începutul vieții noi, ziua bucuriilor, nădejdiilor și visurilor frumoase... E ziua nuntii tale... e ziua, în care vei fi răsfățată, alintată mai mult ca ori când, de părinți, frați și surori, e bun prilej de întâlnire a rudelor, prietenelor și celor dragi ție. Din sindrofia aceasta veselă am să lipsesc eu. Dorința mea de a fi acolo rămâne nerealizată. Deci voi fi înlocuită în calitate de nașă.

Gândul meu neîncetat este la tine. Te văd învismântată în simbolica culoare a nevinovăției, cu podoaba lămâiștelor, cu ochii arzători de fericire, cu fața palidă, ce-ți împrumută reflexul albiu al vălului de mireasă și reflexul îngrijorării cu care stai în fața viitorului necunoscut.

Datina nepieritoare este, că mosefirii să prezinte daruri celor cari își sârbează căsătoria. De multe ori se întrec cu cadouri scumpe, dar după obicei cadoul cel mai valoros revine nașilor. Scumpă finuță, cunoscând inima ta aleasă, înțelegătoare știu, că în loc de ori ce dar prețios vei primi dela mine cu drag și vei aprecia pe deplin valoarea darului meu, care ți-l trimit în calitate de nașă, în formă de cuvântare și mici sfaturi cu dorința să-ți servească de un mic adaus la realizarea visurilor frumoase cari se cuprind în inima ta de mireasă:

Cercetașii timpului, căutătorii locului vestesc Reginei că este timp prielnic și este o creangă potrivită unde se poate așeza noua familie.

Nenumărate gânduri răslete zboară astăzi în jurul căminului tău părintesc, asemănătoare celor mii și mii de albne cari zboară în jurul coșniței cu gândul de a o părăsi, așteptând cu ardoare porunca Reginei pentru plecare — porunca supremă a Amurului deapănarea întrupat!

Cu gândurile tale răslete te văd scumpă mireasă, desprinzându-te din casa părintească, sburând spre o creangă nouă, spre un cămin nou, necunoscut. Mii și mii de gânduri se formează în sufletul tău, din diferite nădejdi, imaginații frumoase, dar și îngrijorătoare față de un viitor neștiut.

Din complexul acestor gânduri, cari te însoțesc spre creanga cea nouă, desprindem unul — care să te ducă din casa părintească spre noul tău locaș — acel, al recunoștinței către Părinții tăi. În momentul, când pășești pe drumul nou și cel firesc al vieții, îndreaptă-ți inima și sufletul cu cea mai adânc simțită recunoștință, mulțumită și iubire fiiască către Părinții tăi — către părinții — cari cu desăvârșită iubire, muncesc, se trudes, aducând sacrificii, cu altruism neseecat, își dau totul pentru binele și fericirea copiilor lor.

Este adevărat, că nu există cuvânt, care să exprime, nu există faptă care să răsplătească ceea ce prestează părinții pentru binele și fericirea copiilor lor. Valurile vieții în ori ce parte te vor duce, nu înceta niciodată a le procura bucurie, mulțumire și tot ce le-ar servi spre mângâierea lor.

Un orizont mai larg ți-se deschide, de acum începând, unde te așteaptă o viață nouă. Sunt convinsă, că viața aceasta vei începe-o cu hotărârea fermă de a fi soție și mamă bună. Cunoscând nobleța sufletului tău, nădăjduesc că funcțiunea de mamă și de soție — ce-ți impune însăși viața — vei îndeplini-o cu mult devotament și credință. Ca să îndeplinești cu perfecțiune rolul ce-ți rezervă viața, religia și societatea, va trebui să-ți alegi chiar prin voința ta proprie încă o funcțiune: funcțiunea de misionară. O misionară, care are de scos acel gând sublim, prin care să răspândească mereu în jurul ei dragoste, seninătate, credință și bună înțelegere. — Conduita ei să fie afirmarea veșnică a iubirei adevărate, ce susține vitalitatea

căsniciei și buneii înțelegeri; ce garantează durabilitatea ei.

Când cineva pornește pe drumul nobil a misionarei, trebuie să-și dea seama de greutatea ce va întâmpina și să fie gata de luptă în ori ce împrejurare. Ca să biruești în luptă, trebuie să-ți alegi armele cu cari să te lupți. În cazul acesta cunosc numai armele cari se compun din două forțe supreme: iubire și abnegație.

Dacă tu pleci pe acest drum, înzestrată cu aceste arme, dacă îți însușești aceste virtuți, care formează cele mai frumoase calități femeiești, dacă vei fi perfect conștientă de chemarea ta: atunci truda și sacrificiile tale vor fi răsplătite, fericirea ta și a soțului tău va fi asigurată și garantată prin mulțumirea ce vor aduce roadele acestor virtuți.

Netăgăduit este că viața casnică și familiară îți oferă multe zile fericite, senine, vesele, dar tot atunci recunoaștem, că să ivesc și momente grele, sau zile mai întunecate — bunăoară boli, griji și multe alte neplăceri — dar aceste trebuie învinse și înlăturate. Făclia, care răspândește lumină și încredere, să fie strâns ținută în mâna ta. În decursul vieții, de vei ajunge în împrejurări mai triste sau mai vesele, cu demnitate să-ți păstrezi locul de soție, de veți avea zile negre, să nutrești în jurul tău cu credință speranța zilelor mai bune, adu-ți aminte mereu, că toate necazurile sunt ca niște nori întunecați, trecători și după ei se ascunde neașul soare, care cu razele lui va lumina și va încălzi iarăși și iarăși căminul nostru scump.

Am încercat să mă apropiu de sufletul unei mirese și prin asta să mă apropiu și să pătrund în sufletele acelor multe scumpe odrasle, cari vor întemeia căminul lor. Ași căuta înțelegere acolo, unde se plămădește o căsnicie, o familie nouă, un nou izvor, ce întărește vitalitatea neamului; să animez inimile viitoarelor soții și mame. Ele având chemarea nobilă, că prin fapta, truda și jertfele lor, să îndeplinească suprema datorință — predestinate fiind de providența pentru asigurarea continuității vieții — îndeplinindu-și femeia datorința față de viață și omenire, cu demnitate cuvenită, — va îndeplini-o și față de neamul său și familia sa. Ridicându-se astfel la înălțimile virtuților, femeia vrednică va fi admirată, respectată și iubită fără încetare.

ROXANA

Prin Sălaj

Sunt printre sătenii, de-aici, dintr'un sat, de undeva, din Sălaj...

I-am regăsit, după o perioadă lungă, aceiași cum i-am lăsat, la plecarea mea spre oraș; tăcuți, simpli, ploscând cu bocancii lor grei, pe drumurile de pe cari nu s'au topit încă nămeții; i-am regăsit cercetând glia molcomă și miștea colorată cari mustesc de apă, întregindu-se peisagiului, cu firescul oamenilor născuți pe aceste locuri.

Am văzut foști „domni”, reînțorși la sat, robotind ca niște adevărați gospodari, prin curțile celorlalți frați, de-ai lor din sat; au redevenit, cu toții aceiași săteni grijulii; cum erau cândva, la plecare spre orașul „desamăgirii”.

I-am văzut apoi, îndemnând căluții mărunți, înfrății și ei cu locurile și cu oamenii, făcând parca parte din aceleași sure văi, din același cer cu începuturi de înseninări, răsfrânte în ochii blânzi ai calului și a stăpânului.

E omul, glia și animalul.

Sunt cu toții, oameni regăsiți în aceiași împânzire de gânduri și simțiri frățești.

Sunt toți oamenii pământului, ai acestui pământ, dospit de zăpezile iernii și de ploile primăverii timpurii.

Foștii „orașeni”, ca și acești țărani, retrăiesc laolaltă, timpuri de patriarhală întoarcere la realitățile primare ale satului, fără vorbe, fără văicăreli și fără emfază, așa cum au trăit la descălecă-

DIN LIRICA MAGHIARĂ: REMÉNYIK SÁNDOR

IN PISC

Luna argint
Și aur țese
Pe orice ram
In văluri dese,
Și liniștea atât de mută crește
Peste vâltori și peste adâncimi
Când taina tainelor o deslușește.

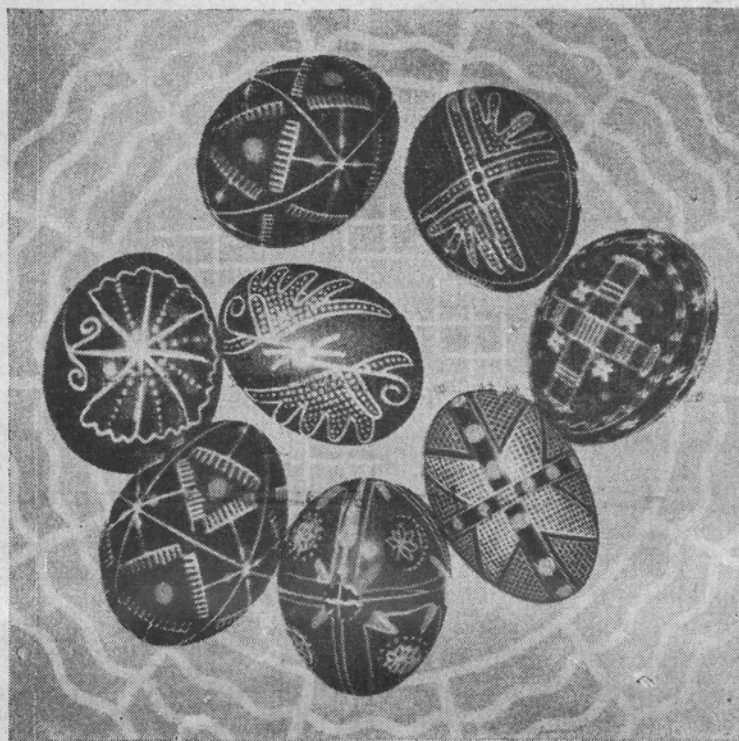
Văi fără fund.
Undeva'n văi
Depart, 'nfurtunat, pârâul
Vuind își taie drumu'n stânci.

Aici sus, dede parte,
În răsbate
Din glasu-i surd decât un svon pribeag:
Psalm murmurat de-un suflet sfâșiat.

În suflet totul mi-se țese
Totul ce-a fost, ce e, ce-o fi.
Atât de-adormitor și lin e
Așt murmur surd de svonuri ne'nțelese.

E-atât de bine'n așteptare
Să stai pe piscuri și s'ascuți
Viața'n adâncimi clocotitoare.

F. PĂCURARIU

OUĂ ROȘII

Apostoli și minorosițe
Erau cutremurați de-un dor
De-a mântui sfințele moaște
Și-a le'ngropa în legea lor.
Pilat nu le-a 'mplinit rugarea.
Cezarul poate se temea

Că luat de dâșii trupul rece
Cum prorocise — va 'nvia
Maria Magdalena însă,
Cea credincioasă lui Isus,
A înroșit un coș de ouă
Și cinste lui Pilat le-a dus.

(MARIA CUNȚAN)

ZADARNIC

Zadarnic către-o țintă te avânți
Și'n calea ta te lupți cu mii de valuri,
Pe-a ta cărare nourii înfrunți,
Trudindu-te ca să ajungi la maluri.

Zadarnic către zările senine
Te-avânți, pribeag, în ne'nțeleasă noapte,
Zadarnic, de o rază să se-anine,
Privirea ta o'ndrepi, mereu, departe.

Căci firul vieții tale e țesut
De mâini fatale-a tainicelor Parce
Și'n drumul tău spre țarm necunoscut,
Din umbra lor, tu nu te poți desface!

Zadarnic către zările senine,
Te-avânți, pribeag, pe furtunoase ape...
Din zare, nici un ajutor nu-ți vine,
Nu vei găsi pe nimeni să te scape!

Zbătându-te ca să ajungi la maluri
Te urmăresc, etern, fatale Parce;
Din al tău drum nu te vei mai întoarce.
Te-or înneca, în larg, a mării valuri!...

VIRGIL ȘOTROPA

TU AI UITAT

E mult deatunci, îți mai aduci aminte?
La umbra sălciilor plângătoare
Te-am sărutat pe frunte...
Ți-am prins în păr o floare.

Era un trandafir răslet!...
L'ai strâns apoi la pept c'o patimă ferbinte
Și l'ai ținut așa o veșnicie.
Tu ai uitat; eu îmi aduc aminte.

Valentin Raus

In satul cu grădini și case lucii,
te-oprește fără voe'n cimitir
trecutul încrustat în lemnul crucii,
și cerul prieten ca un coviltir.
Isus îți chiamă pasul la fântână,
să bei din jghiabul muced și sărac;
troițele, odată'n săptămână,
se'nchină la răsucruți și'n fund de lac.

Alexandru Negrea-Sanișlău

Românii din Carpații Nordici,

de prof. ION BILȚIU-DĂNCUȘ

Călare pe ambele versante ale Carpaților Nordici, spațiul vital al Românilor din Nord, se pierdea dincolo de înaltele piscuri ale munților Tatra, departe, în mlaștinile și stepele fără de margini ale Poloniei și Litvaniei învecinate, dincolo de apele tulburi ale Nistrului, Bugului și Niprului, vecinic frământate și turburate de copitele cailor tătarști sau căzăcești.

Acest imens teritoriu, era împânzit de ne-năumărate așezări stabile valahe, sau de „târle” mobile ale stânilor acestor: „pascuis și venatores wallahici”, după cum erau numiți în diplomele regilor poloni, cari valahi mobili, îndată ce terminau pășunea de pe „mutările” acelea, își luau „tertila” (baga-jul) mai înspre Nord, Vest sau Răsărit de soare, fără a lua în considerare hotare poli-

Stema familiei nobile donatoare de Balea de Jood, din neamul lui Dragoș-Vodă.

tice de țări și neamuri, pornind înspre căutarea unei pășuni mai mănoase pentru „oițele” și „mărhuțele” lor.

Așa trăiau Românii din secolul al XIV—XV-lea, atât în ținuturile Ungariei de Nord, cât și în cele ale Poloniei de sud și răsărit. Ambele versante ale Carpaților, munții cu codrii lor de brazi, cu izvoarele lor cristaline, cu poenițele lor și pășunile lor bogate, erau de secole îndepărtate „folosite” și stăpânite de acești „păcurari” valahi, porniți cu stăniile lor de oi și cu cirezile lor de vite, din aceste așezări stabile valahe, sau din acele „Târle” vecinic mobile, de pe ambele coaste ale Carpaților...

Oțeliți de intemperii și vicisitudinile vremurilor, trăind în vecinic războiu cu Natura. Omul și Fiara, — acești ciobani valahi dădeau cei mai vitezi soldați în timp de războiu, și cei mai iscusiți grăniceri — cari cunoșteau fiecare potecă —, în timp de pace, — iată de ce, atât regii Unguri, cât și cei Poloni îi copleșeau cu daruri, drepturi, titluri și moșii, făcând din ei grănicerii ambelor țări învecinate.

Carpații crepați în două, despărțeau în mod artificial, cele două țări învecinate, de sute de ani. Pentru acești valahi nordici, grăniceri ai ambelor regate, Carpații erau trăsătura de unire, nu de despărțire între așezările lor frățești din ambele țări.

Dar să cercetăm aceste așezări valahe din secolul XIV după colecția de diplome ale lui dr. Ion Mihalyi și cartea lui Ludwig Wyrstek: „Rod Dragow i Sasow” și unele documente din Arhiva jud. Maramureș.

Incontestabil, că cele mai vechi așezări valahe le are Maramureșul. În secolul al XIV-lea sunt deja o serie de voivodate și cheneziate valahe pe ambele versante ale Carpaților Păduroși, dintre cari însă cele mai puternice și mai bine organizate sunt voivodatele și cheneziatele maramureșene. Să le vedem pe rând, împreună cu pe descendenții lor de azi!

În anul 1326, regele Carol Robert dăruiește cneazului Stanislau, care e fiul cneazului Stan, — pentru: „fidelitates et servicia meritoria”, „terram Zurduky (Strâmtura) vocatam, in districtu Maramarosiensis existentem”.

Acest cneaz valah Stanislau, cu tatăl său Stan, erau înaintașii voivodului Solovăstru și al fratelui acestuia: cneazul Stan, din cheneziatele Sarasăului. Fiii lui Solovăstru-Vodă erau cnejii: Aprușa (Opriș) și Marus (Mariș). Din ei își au obârșia familiile nobile donatoare, românești din com.: Săpânța, Sa-

rasău, Iapa, Biserica Albă, cele două Apșe, Rona de jos și unele din Bărsana, Vișeu de jos, Cuhea și altele.

Românii pe aceste vremuri ne având nume de familie, trebuiau să-și dovedească descendența lor, dintr'un strămoș nobil, spre a-și menține drepturile și prerogativele lor nobilitare. Numele de azi s'au format dealugul secolelor, după numele vre-unui strămoș comun, sau dintr'un nume de ocară. „el, din acești străbuni comuni, avem în cele două Apșe azi familiile nobile donatoare. Mihai — sau Mihalyi, Vlad, Dan, Șimau, Pop, Popilean, Vultur, Cozub, Cozma, Ioaneș, Ivănciuc, Marina, Huzeu, Opriș, Popșă, Alb, Borca, Lazar, Vida, Plantiș, Vlașin, Filip, Hrincea, Fedea, Buga, Simion, etc.

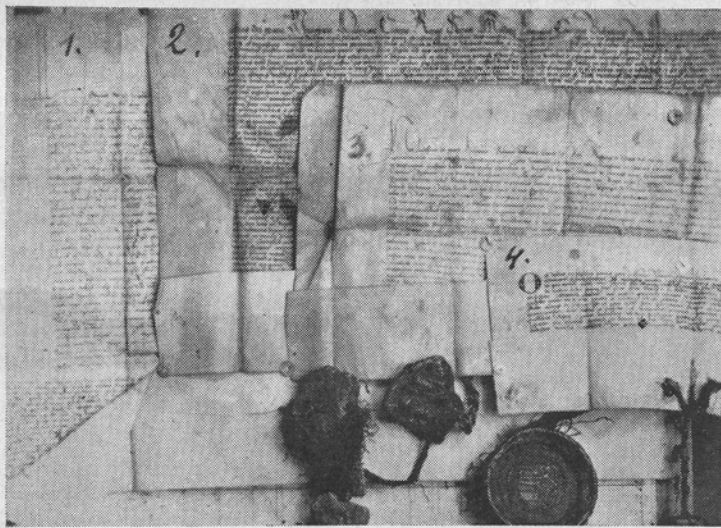
În Săpânța familiile: Stan, Pop, Nan, Tivadar, Szaploneczay și altele ramificate din acestea. În Sarasău și Iapa: Banc, Gerheș, Birtoc, Mich, Carui, Danciu, Cotărlă, Rachiș, Bledea, Onița sau Onișa, Șomlea, Vida și altele.

În Slatina, Biserica-Albă, Rona-de-jos, pe lângă aceste familii: Negrea, Țiplea și altele.

În Bărsana familiile Bărsan și Hodor. În Cuhea: Mariș și Stanca. Aceasta e una din principalele tulpini de familie românești de nobili donatori. Urmează a doua tulpină. E neamul lui Dragoș-Vodă.

În anul 1336, tot regele Carol Robert, ordonă controlul și întărirea movilelor de hotar din moșia Bădeu, de lângă calea ce duce „De Marmorysio versus Hungariam” — „possessionem Dragh et Dragus, Volahorum et servietium ipsius Domini nostri Regis, in districtu Marmorysiensi existentem”. Din expresia regală: „de Marmorysio versus Hungariam” putem deduce, că Maramureșul era considerat ca o unitate administrativă și politică separată de Ungaria.

Acești Dragh și Draguș sunt azi obârșia a unui mare număr de familii nobile donatoare: românești, polone, rutene și maghiare. La această dată acești doi nobili valahi erau

PATRU DIPLOME MARAMUREȘENE ORIGINALE:

1. Diploma regelui Ludovic cel Mare din 1360 Junie 24, cu sigilul rupt, dată lui Ștefan și Ioan, fiii lui Iuga-Vodă „Woywoda noster Maramorusiensis dilectus nobis et fidelis”, primită în locul celei pierdute în războiul din Bosnia în contra Patarenilor. 2. Diploma lui Matei Corvinul din 1464 Junie 19, prin care Simion și fratele său Ion de Cuhea sunt introduși în posesiunea Chenezatului Cuhea. 3. O Diplomă a regelui Vladislav dată urmașilor lui Simion și Ion, cnejii din Cuhea. 4. O copie legală depe Diploma păstrată în Conventul dela Lelesz, dată de acest Convent la sfârșitul sec. XV-lea familiilor din Cuhea. (Toate aceste diplome sunt în posesiunea dlui prof. I. Bilțiu-Dăncuș.)

numai simpli „Oameni ai Regelui”. La 1355 Dragh era deja „comes” iar Draguș voevod și comite valah de Maramureș.

Era Dragoș-Vodă, întemeietorul Moldovei! Cucerind dela Tătari Moldova, în anul 1359, Dragoș Vodă se așează acolo cu un mare număr de oameni ai săi, luați mai ales de pe cele 20 de moșii și sate ale sale de dincolo de Tisa, în care regiune astfel locuitorii s'au rărit, rămânând acolo numai marii proprietari nobili români, cari au regretat a-și părăsi moșiile lor. Aceștia au fost apoi în parte rusificați de Rutenii aduși de prințul galițian Koriatovici, în locul Românilor plecați în Moldova, — în parte au fost maghiarizați prin căsătoriile cu familiile maghiare.

Dragoș-Vodă a murit în Moldova. Fiul său, Voivodul Sas la fel. Sas Vodă avea cinci fii: pe Balcu-Vodă, Dragh-Vodă, voevoi maramureșeni, cărora Bogdan-Vodă „noster infidelis notorius” — după cum îl numește Regele Ludovic pe Bogdan, — le-a luat Moldova, — apoi pe: Dragomir, Ștefan și Ioan și două fete.

în secolul XIV-XV.

Balcu și Dragh, rămași fără Moldova, sunt recompensați de Rege cu ținuturile Sătmăruului, Chioarei, Bistriței, fiind și conți ai Săcuilor. Ei domnesc împreună în Maramureș, până la anul 1404 — după L. Wyrstek — când Balcu, urmând exemplul lui Bogdan-Vodă, se răscoală contra Regelui Sigismund, și este desmoștenit de acesta, de moșii, titluri și drepturi. Iar Dragh-Vodă, frate-său, rămânând credincios, trece ca voevod al Sătmăruului, menținându-și toate drepturile și prerogativele donatariile. El este străbunul conților români „Draghffy de Bêltek”, maghiarizați complet și stinși în 1556.

Al 3-lea fiu al lui Sas Vodă, cneazul Dragomir, întemeietorul comunei Dragomirești, mort în lupta dela Vidin, este străbunul a câtorva zeci de familii nobile donatoare, române din Maramureș. Toate familiile nobile donatoare din comunele: Ieud, Dragomirești și o parte din Cuhea, sunt urmașe ale acestui cneaz viteaz, din neamul lui Dragoș-Vodă.

Astfel, din cneazul Thador de Jood et Dragomérfalva, fiul lui Dragomir, și fiii acestuia; cnejii: Valentin, Sandrin și Ioan, se trag familiile nobile, la Ieud: Balea, Ivașco, Gorzo, Gorzo alias Damian, Dancuș alias Bilțiu, Ivăncuș, Ivan, Hotico, Chindriș alias Balea, Pleș alias Balea, Marchiș alias Balea, Florea, Ilea, Pașca, Ciceu alias Perția, Nemeș, Cudrici alias Balea, Jood alias Balea, Tand, Bora, Pop alias Fițigău, etc.

Din Cuhea: Bizeu, Buftea, Șimon, Diac, etc. Din Dragomirești: Deac, Dragomir, Griel, Săcălăș, Zubașco, Font, Bodruma, Torcoș, Ostaș, Ofrim și Turcuș alias Conciu.

Al patrulea fiu al lui Sas Vodă, cneazul Ștefan, a plecat în Polonia, unde regele Cazimir, în 1367 îi dă moșiile: Rybotice, Uhel-

și Ratibor, azi în Germania, avem voivodatul valah al lui Giurgiu-Vodă, tot urmaș de al lui Dragoș, străbunul familiei Stupniczky, amintit în anul 1378 de Ladislau, ducele de Opeln într'o diplomă a sa: „fidelis nostri Czurcz Woiewoda Woloskiego”, adică: „credinciosul nostru voivod valah: Giurgiu”, — dându-i satele: Nowoszczycze și Stupnița, dincolo de panta nordică a muntelui Tatra, în Galiția Apuseană.

Alte familii nobile polone, ce se pretind a fi tot din acest Ștefan de Rybitze, nepot al lui Dragoș, sunt: familiile: Bahowsky, Hubiczki, Volosieczki, Chlopiczki, Tarnawski: din Petru Valahul, Morohovski: din Bota Valahul, Popielowie, Terleccki, Huszowszki: din Ivan Valahul, Blazowski, Sozanski, Kluczynsky, Vinniczki, Uniatzki, Tustanowski, Radilowski, Uruski, Waczewski, Kriniczki, Borislawski, Klodniczki, Kropiwniczki, Lubieneczki, Litinski, —ăștia cinci din urmă din stămoși: „pascuis Valahorum” Tatomirowie, din Vancea Valahul: Tureczki, Ilniczki și Jaworski, din Zanca Valahul de Turka: Dverniczki, Polanski, — din Ștefan de Korczyrna: Korczinski, din Hodor de Podhorodzia: Podhoreczki, din Dragh Valahul (1399): Czolhanski și multe alte pe cari nu e locul să le înșir aici.

Al cincelea fiu al lui Sas-Vodă este Ioan de Maramureș, care are un singur fiu, pe Vladislav, mort fără de urmași, în 1397.

Urmează a treia stălpă de familie nobile donatoare, române, din Maramureș. E neamul lui Iuga-Vodă și al fratelui său Bogdan-Vodă, acel „infidelis notorius”, care a izgonit pe Balcu-Vodă din Moldova, s'a făcut independent, și a întemeiat familia domitoare a Bogdăneștilor, de pe tronul Moldovei, din fata sa Mușata, căsătorită cu prințul Rus Koriatovici.

Fratele lui Bogdan, Iuga, voevod de Maramureș, rămâne credincios Regelui maghiar, fiii lui: Ioan și Ștefan sunt tot voevozi, dar Ștefan participând, probabil, în revolta lui Balcu contra lui Sigismund, cade în infidelitate, și este desmoștenit de Rege, până când frate-său, voivodul Ioan, este menținut în voivodat și drepturile ce le-a avut.

Din acești voevozi din neamul lui Iuga și Bogdan se trag familiile nobile române din fostele lor moșii: Săliștea, Săcel, o parte din Cuhea, Rozavlea, Săieu, Poenile Glodului, Botiza, Glod, cele trei Vișauă, Moisei, Borșa, Strimtura, Petrova, Leordina și Poenile de sub Munte.

Iată câteva din ele: Din Săliștea: Vlad, Iuga, Bulean, Tutulă, Mateieș, Ungur, Tenchiș, Chiș, Bondor, Flore, Trufan, Bărcan etc.

Din cele trei Vișauă amintim familiile: Șimon, Hapca, Măriescu, Tomoiagă, Moga, Stețco, Grad, Giurgiu, Andreica, Bota, Sima, Iusco, Laza, Danciu, Ciuban, Pop, Mandra, Năsu, Mihut, Pașca și Pascu, Bandra, Cosma și Pop-Cosma, etc.

Din Moiseiu: Coman, Hojda, Vlașin, etc. Din Săcel: Susca, Gostoia, Magdeu, Peter, Burnar etc.

Din Sieu, Poeni, Glod: Sas, Man, Coteș, Vlad, Dunca, Muntean, Nan, Florea, Tomșă etc.

Din Borșa: Mihali, Timiș, Danciu, Sandrin, Malina, Grec și Moldovan. Aceste familii sunt din cheneziatele „Vidicului de sus” din Maramureș.

Altă ramură de familie se formează din cheneziatele române de pe râul Mara, din centrul: Giulești, sat întemeiat de Giula, fiul lui Draguș, cneaz de Mara. Acest Dragoș nu este Dragoș-Vodă, descăleătorul Moldovei, ci un altul. De aici se răspândesc și pe celelalte comune din cheneziatele Mara familiile nobile donatoare: Rednic, Pop, Pârja, Feier, Bercea, Țințaș, Codrea, Mănăilă, Ștețiu, Moieș, Bîrlea, Fekete, Bălin, Drăguș, Roman, Trufan, Miclea etc.

Pe Valea Cosăului era cheneziatele valah numit „de Ozun”, din care se trag urmașii cneazului valah: Lucovoiu și ai altor cnejii valahi de Ozun. Urmașii lor sunt familiile nobile donatoare: Bud, Vinț, Pop, Nemeș, Iurca, Șerba, Mihălcă, Berciu, Șandor, Batin, Radu, Ciplea, Fuior, Borodi, Mircea, Duma, Demian, Eosip, Feier, Alb, Opriș, Pinteș etc.

În ținutul Sileziei, în Ducatul de Opeln

(Va urma)

DIN CORESPONDENȚA LUI COȘBUC CU FAMILIA

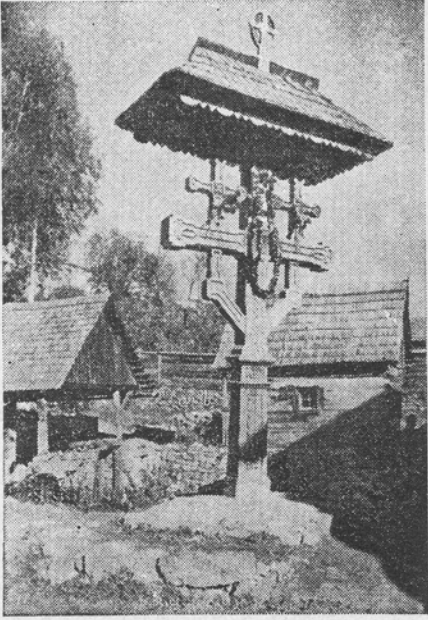
de George Monahu

PE MARGINI DE VREME

I.

„Inchinare lui Sandu Coșbuc strănepotul poetului“.

Câteodată mă fură amintirile și-mi vine așa să plâng și să râd deodată, și să'nșir vorbe cu, și fără noimă, s'alg cu gândul și cu anii înapoi, cu traista durerilor aninată în păcatul și lutul trupului și cu sufletul hulub cu penele scâmoșite, înnălbându-se în salturi unduinde spre zări... Se plec hai-hui cu mine și cu poveștile mele pe care o mână rea, o mână de ursitoare nemiloasă le-a descătușat rupându-le în bucăți mari ca de vată și împrăștiindu-le aici și colo... și mai încolo.

Venii a mele gânduri tristel....

Venii să râdem, să plângem, să ne jelim și să ne'nvâtorim ca apa pe stavila morii și să rătăcim seara pe ulițele glodoase până târziu, ca'n visurile noastre de atunci, de acum, de mâine și de niciodată... Visuri blânde și dulci și duioase și serafice, visuri de copii treziți prea de vreme de vicață.

Vedeți prieteni? Câte stele nu s'au strâns în astă seară pe cer ca niște cocoare de noapte înscriind triumfiuri mari spre răsărit. Vezi tu Sandule, și tu Buba vezi? Voi vedeți? Merii domnești au început să înflorască în grădina și seara când vântul se'ncurcă printre petalele lor începe să ploaie foi albe și frumoase ca amintirile noastre, ca dorurile noastre, ca prietenia noastră...

Și când le văd așa împrăștiindu-se în pale ușoare mă aplec încet peste sufletul lor (sufletele noastre) și le sărut lung ca pe un Crist răstignit la răsuce... Cristul idealurilor noastre izbăvite. Și lacrimile mi se amestecă între ele și nu mai pot, mă aplec încet și sfârșit peste dânsule și le strâng grămadă mare, grămadă albă și mirositoare și moale și-mi înfund capul în polenul lor roz-alb...

Numai stele se'nșiră în coloane lungi ca mărgelile și țâșnesc lumina lor ca un balsam peste durerile noastre. Sub fiecare din ele crește o zi din vicața noastră și ne zâmbește scânteia galbenă și aurie și gingașă ca gâtul fetei din satul nostru, ca sufletul vostru, ca sufletul meu...

Vezi tu Sandule? și tu Buba vezi?

*

Era o zi de vară ca oricare. Tu țî-aduci aminte? Cu câțiva nori ridicându-se dinspre miez de noapte și cu zi de târg la Năsăud. Căruța grăbea neostoit înglodându-și roatele în colinda trudnică a colbului și printre gătejele răsturnate în hotroapele goale. Cu mintea alertam înainte înșălând dincolo de fuga tășanelor, printre încrețiturile dâmburilor, un sat cuibărit de-alungul unei navele de ape, cu casele plouate în rând de-alungul hudițelor încărcate cu băltoace: Lunca-Vinului. De sus ploaia începe să-și plângă destrămul norilor biciuind sgrunturatec noianul colbului. Mă'nvălesc repede cu un țol și mă uit undeva înainte. Nici eu nu știu unde. Căruțașul e un om cât o namilă. Negricios, cu spatele late și cu niște mâini osoase încălcite pe hături, colcăia nemulțumit în gulerul sumanului. Alături de mine Buba, inițiatorul acestor escapade, tinerești, un licean cu o clae de păr aranjată într'o freză și cu ochii afundați în fața suptă, se

neacăjește pe jumătate ascuns în fân și'n saci, să fumeze o țigară udată nevoie mare. Rămăneau în urma noastră bărbați și femei aducând în spate saci cu mălai.

— Nu duhănești o țigară ba' Ioane? îl întreabă Buba pe căruțaș. Ti mai încălzi un miez și-or merge mănzii mai bine.

— Ni! ba cum n'ăș... și plescăi omul din limbă. Da vezi că m'o oprit doftoru...

Ridică tăcut sbiciușca și pișcă de vreo câteva ori dârlogii.

În stânga mea se cațără val cu val tihări cu ijderenia pierdută în ziua treia a Facerii. Ici și colo prin crăpături se ridică sfioși și piperniciți mestecenii. Înainte puțin se'nvolbură în vârtejul hulboanelor potopul de ape al Răbrii, isbind fioros în coastă și înnodându-se mai apoi cu drumul, țâșnește la vale undeva spre nicăeri, spre lumea largă. Dar răgușala căruțașului s'aude îndemnând dârlogii surii peste coama drumului afundat în viroage... Când am ajuns târziu, pierduți în caer de noapte trecută, doar porumbeii se îngânau pe gang cu „ucu“-urile lor. Până și cănele părintelui dormea întins peste niște surcele din șopron.

Liniștea se întindea, văl de păclă jilavă și rece...

II.

Satul se cuibărește ca o hodină de vară, de-alungul văii Răbrii. Lanțuri de dealuri se îmbrățișează unul cu altul împreunându-se cu cerul în zare. Muntele Bârlea se ridică în sus spre slăvile cerului ca o rugăciune de seară vecernică... Mai în jos la poalele lui izvorul de borcut șușotește primăvăratec sub cabana năurită pe fațada căreia stă scris cu litere de lemn rupte, Karpatia.

Se răstoarnă gâlgăind peste muchiile pietrelor și năclăduște totul cu un roșu feruginos.

Gândurile mă duceau departe și colindam amândoi ca doi copii răi, dar fără de vină.

— ...poetul a fost vreodată pe aici prin sat? am vorbit încet ca o continuare a gândurilor.

Părintele Coșbuc (nepotul trubadurului) tresări ca și când l-aș fi turburat dintr'un vis frumos. Se uită mirat la mine și clătină din cap.

— A fost cam înainte de război. Eram pe atunci popă tânăr și înfumurat... Și ia-

„Trei pași la stânga linișor
Și alți trei pași la dreapta lor:
Se prind de mâini și se desprind,
S'adună cerc și iar se'tind,
Și bat pământul tropotind,

In tact ușor“.

răși tăcu, cufundându-se într'o muțenie chinuitoare. Ridică din când în când capul, încrețea sprâncenele și apoi tăcea, tăcea.

— ...Eram pe atunci pe anul al treilea la teologie.

— Când pe atunci? Și i-ar tresări ca și când n'ar fi știut despre ce e vorba. Ca și când?

— A! Pe atunci pe când l-am văzut întâia dată. M'am dus la dânsul și m'a îmbrățișat înaintea profesorilor. Cât de mândru mă simțeam! Mai mult ca oricând eram nepotul lui.

A fost și pe la Năsăud și a stat la dascălul Emil Domide. Pe vremea aceea a tradus Divina comedie.

— — — — —

Bine că mi-aduc aminte. Dacă vrei așează-te aici pe lăcioara asta și să țî-o povestesc.

Nesățios de a sta de vorbă cu amintirile

răsfățatului Hordoului, feciorul lui Sebastian Coșbuc și a Mariei Avacum, m'am așezat ascultând vorbele rostite de cândva de mult, hăt de mult și par'că numai de acuma parcă...

— Au stat ei ca o bucată bună de vreme, continuă părintele Coșbuc. Unehiul meu cum era vesel din fire, își îndulcea vicața ba mai cu o glumă, ba mai cu niște petreceri, ceace îngrozea pe pravoslavnicul bătrân și l-au dus până acolo că-l amenința că o să facă o sfeștanie ca să-și curăță casa. Era vesel poetul ca un țaran chibbur. Numai câteodată îl copleșeau durerile și începea să plângă. Așa într'un rând, ducându-se la un alt profesor, la Ștefanuț, l-a rugat să-i cânte cevași. Și a început bătrânul să-și plimbe degetele peste clapele albe și să 'nsăileze lin: „Mlădie ca un spic de grâu, Pe umeri pletele-i curg rău“. Dar n'apucă bine să'nceapă că-l întrerupse rugându-l să-i cânte:

„Azi am să'ncreștez în grindă
Jos din cui acum oglindă

Azi e singur pușoru
Și-am închis ușa la casă
Cu zăvoru!“

A ascultat omul. Ce să facă? Și se'nvolvura sprintară povestea fetei dela sat. „Nu-i al meu? Al meu e oare?“ Numai când a terminat a văzut că poetul plângea. S'a uitat lung la dânsul și-a ridicat nedumerit din umeri.

— Asta-i a mea! Celelalte le-am făcut pentru voi. Pe dânsa am scris'o sufletului meu. Numai pe dânsa... Ce amintire tristă l-o fi legat de aceste versuri!

Soarele începea să se lase după coama dealului. Razele se pierdeau reci peste hotar. Spicile grânelor tremurau ușor ca de frig.

Am intrat în casă și-am început să răsfoesc niște numere din „Vatra“ când părintele intră încet cu un plic de pânză'n mână.

— Ce-aveți acolo? îl întreb eu curios.

Îmi făcu semn cu mâna să m'apropiu și dintre scoarțele roase, scoase câteva zeci de foi scrise mărunt și cu dungă de cerneală groasă. Erau niște scrisori de ale lui George Coșbuc păstrate de d-nealui cu multă sfințenie. Și hulpav de necunoscut m'am afundat în cetitul lor până noaptea târziu. Sărea din rândul slovelor sufletul poetului vesel ca un copil al ce-

Versurile pe care ni le-ai trimis sunt o nouă dovadă despre zelul literar al DTale și te rog să fi încredințat că atât pentru noi toți, cât și pentru mine îndeosebi, ba mai ales pentru mine, ziua în care le-am primit a fost o zi de sărbătoare. Te rog dar scrie-mi când te simți dispus și ne trimite ceeace ne scri, dar silă să nu îți faci căci e mai bine puțin și bun decât mult și slab. Precum ști am să mă duc încurând la Cluj ca să stau în fața Curții cu Juraț. Vom vorbi atunci mai mult. Deocamdată te vestesc că cu poșta de astăzi și se vor trimite din partea editurii „Tribunei“, 30 fl. v. a. iar pe viitor vom face tot ceeace ne vor ierta mijloacele.

Al DTale sincer și afecționat

Ioan Slavici

Firea lui dornică de a-și cunoaște pământurile îl mână prin hățișurile munților Rodnei unde între desiş de brad și plânset de tălângi ascultă glasul tulnicului care tremură destrămandu-se încet. Intors din această excursie el își închină darul coloanelor pe care avea să le umple la „Tribuna“ unde i-se găsisse un loc de redactor. Plecat la Sibiu el trimite părintelui său următoarele rânduri:

„Sibiu 17/9. 87. Iubițe tată,

Am ajuns la Sibiu. Dl Slavici era dus la băi și abia Marți la săptămâna a venit. Sâmbăta care vine ne vom înțelege, cum se cade cu direcția, cum, cât și ce să fac pe aici. Mi-au dat până una alta 30 fl. În redacție merg regulat... Eu am de lucru cronică numai și prin numerii din 25 Aug. încoace toate cronicile sânt ale mele. Lucru merge așa: sunt pe masă un teanc de gazete; tot ieși și citești și când afli ceva interesant traduci dacă-i nemțesce, dacă citești în foaie română atunci tai cu foarfecele gazeta și bucățuea o trimiți s'o tipărească. Cum zic, lucru e de tot bagatel. George“

Mărturisire simplă, țărănească ca de altfel toate scrisorile sale.

„Sibiu 30-X. 1887.

„Noutăți nu știu căci ce știu tot indes la Tribuna. La anul nou va ieși mai mare Tribuna, mai lată și mai lungă și cu mai multe minciuni. Tribuna are 2987 abonați indirecti (adică pe o lună, pe două luni care au număr curent) și 1218 abonați direcți pe anul întreg). Din Tribuna merg patru exemplare în America, unu în Australia, 19 în Africa și 8 în Asia. În Roma merg 3: unul la seminarul Propaganda fide pentru teologii Români și unul la Vatican la Papa, altul la un doctor. În Paris 32, în Anglia 4, în Spania și Italia 61, în Rusia 2; apoi în Germania și Austria merg cu sutele“.

Tot dela Sibiu mai scrie și fratelui său Aurel (tatăl părintelui George Coșbuc la care am găsit aceste scrisori):

„Sibiu 15/8 „Cinstite frate Aurel,

...Din Năsăud de vr'o câteva ori profesorul Alexi și Pletos mi-a scris să fac o odă pentru gimnaziul cel nou, dar nici n'am vreme, nici poftă de atari lucruri. Dacă îmi va veni gândul s'o fac, am s'o fac eu din voia mea dar nu cum știu Năsăudenii, ci cum eu știu...“

Iar mai târziu:

„Sibiu 12/9 Aurele,

Așa se vede că lumea toată din Ungaria și Ardeal mă cunosc pe mine ca cel mai tânăr dar mai bun poet din Ardeal (adică

„Sibiu, 22 Martie 1886, Iubițe Domnule Coșbuc,

„... voi face, până acuma numai am început (bine) și asta de acolo vine că scriu popular. Am idei originale și cunosc limba și provincialismele bine... Oda gimnaziului am s-o fac. Cugetam să nu-mi bat capul cu ea ca să poate că Năsăudenii mereu îmi scriu; alaltăieri mi-a scris Pletos a patra oară și Vasile Petri. Dar dacă voește tata am să mă pun chiar azi să mă gândesc la ea și să o trimit peste câteva zile”.

„Și într'adevăr, ceea ce i-a atras admirația cetitorului este vocabularul lui bine mânuț și cunoașterea lui atât de amănunțită (foaie cu foaie) a sufletului țărănesc.

Dorul de huruital morii, de cei doi plopi care se ridică sfidând nemărginirile, de stropii pierduți în apa șlipului, de tatăl său bătrân cu barbă albă, cu o cărjă în mâinile tremurătoare sub greutatea anilor și cu vederile slăbite; de mamă-sa Maria, o femeie slăbită cu fața încrestată de șirurile vieții și cu o bluză neagră peste rochia albă, punctată, încep să-i vântuiască peste făgașurile sufletului.

„Sibiu 13. 7. 1888, Iubite tată,

Aveam de gând nestrămutat să merg la Hordou în luna aceasta dar cum mi s'a venit lucru, că în redacție chiar acuma e mai mult de lucru, Slavici e închis, redactorul Casoltan s'a dus la București, Albini redactorul actual a plecat pe două săptămâni la deprindere de arme așa că mi-a căutat să rămân până mai târziu. Dar cred că prin August tot o să pot pleca la Hordou. Eu sunt sănătos, beteag n'am fost în timpul de când v'am scris. Cu plecatul la București stau gata oricând să plec dar numai ca să mă înțeleg cu ministrul Maiorescu și cu Regina (Carmen) și apoi plec la Viena, căci acolo au ei de gând să mă trimeată. Mitropolitul Vancea încă se află aplecat să-mi dea bani să studiez în Germania”.

Clipe năclăite cu păreri de rău și spulberare de speranțe, căci prin luna lui Septembrie pleacă cu Slavici la București:

„După combinațiile nouă la regimul din România ar fi adus și Slavici în combinația de a fi ministru de culte. Dacă el trece dincolo ca ministru, trec și eu imediat cu el — căci oricum e ceva, înseamnă ceva, a fi cu el prieten când el va fi ministru”.

Intr'adevăr prin 1889 pleacă la București. Și astfel îndrăgitul de plaiurile noastre înlănurite, s'avântă în țipetele hăuitoare ale vânăzătorilor de ziare și'n larva poclăzuită pe Calea Victoriei, — care îl fură cu gândurile, popii din Hordou. Trec zile după zile fără să primească vre-un răvaș, fără s'audă o vorbă după dânsul. Și'ntristat părintele Sebastian s'adresează ziarului Tribuna de unde redactorul S. Albini îl informează că e funcționar la ministerul instrucțiunii.

„Sibiu 17/6 1890, Stimabile părinte,
...Numele i-l-am mai întâlnit sub câteva poezii publicate în foile „Românul” și „Convorbiri literare”. Vaszică el și în România lucră — lucrul său de predilecție și de mare vocație — face poezii... S. Albini.

Prin luna Brumărel George C. îi scrie tatălui său din cetatea lui Bucur:

„București 16/9, Scumpe tată,

Eu sunt de vreo câteva luni în București. Sunt funcționar în ministerul de culte cu 150 fr. leafă pe lună (70 fl.). Această slujbă mi-e ocupație secundară, lucrul meu de competență este facerea unor cărți de școală. Este o societate de profesori între care sunt și eu, scopul societății este să facă pentru școli, cărți nouă și bune...”

Așa își petrece vremea prin București. Mereu în lucru și'n însăilări... Și faima lui crește, talentu-i isbește furtunos în stânca vieții... În timp ce dăltuirile lui de seraf descheață sufletele, Aurel îmbracă hainele cătănești și'nvață mânăiri de armă între ziduri mucegăite de cazarmă. Seara la clipocirile unei lumânări de său, el scrie fratelui său să le trimeată o piesă de teatru făcută de el:

„29/IV. București, Dragă Aurel,

...Zilele acestea o să-mi apară un volum de poezii. O să-ți trimit și fie vr'o două volume și să le citești cu ortacii tăi prin cazarmă... Scriu din când în când teatru dar nu sunt de Bistrița. Una dintre ce am scris mai scurt e „La Slănie” în Lumea ilustrată iscălită C. Boscu. O să-ți însemn pe volumul meu poeziile care s'ar putea recita — poți recomanda atunci de acolo pentru de-clamatori”.

Țăranii

Acolo unde pașii se pierd pe cărări de lumină și umbră,
Departate, sub stelele negre scaldate în apa cerului sumbră,
Departate, unde bolta apasă pe umerii zării prea greu,
Acolo departate, cu porțile 'nchise și plânse... e satul meu...

Și'n satul meu cresc țărani cu umeri de stâncă,
Țărani ce adoră pământul... și'n noaptea adâncă
Când amarul le țese'ntră gene lacrimi de sânge
Când avana ursită izvorul de lacrimi li-l stânge,
Țăranii, cer să-i răzbune pământul și cerul...
Și'n satul meu țăranii cresc cu brațele tari ca și fierul,
Țărani, ce știu să se lupte cu vântul,
Țărani, ce știu să'mblânzească pământul,
Țărani, ce știu să îndoaie cu pumnii săgețile ploii...
Și'n satul meu, când noaptea pe uliță umblă strigoii,
Țăranii, în jurul icoanei, cu ochii aprinși de vinete cercuri,
Cu fața brăzdată de dureră lungilor zile de Miercuri,
Cu zâmbete negre răstignite pe crucea avană a sorții
Țăranii sărută Ardealul cu buzele arse de setea mirifică-a morții...

Acolo, unde pașii se pierd pe cărări de lumină și umbră,
Departate, sub stelele negre scaldate în apa cerului sumbră,
Departate, unde bolta apasă pe umerii zării prea greu,
Acolo, țăranii așteaptă deschiderea porților plânse a satului meu...

ION CHEREJAN

Și „mama și tata de-acasă” duce dorul feciorului îndepărtat:

„E dus și nu mai vine...”

Ce gânduri îl mână? Se va mai întoarce vreodată la Hordou? Ori s'a pierdut în noaptea trecutului?!

„La geam tu sari deodată...
Prin noapte afară... lung privești

Aveți și voi un frate...
E dus...
...și voi muri dorind...
Să-l am odată'n faț”.

„3/9 81, Plozești, Dragă tată,
Aș vrea să mă întorc acasă în Ardeal. Ori să rămân pentru totdeauna în România adică să-mi cer împământarea aici să fiu cetățean român și prin urmare să pierd toate drepturile mele politice în Austria. Ori să trec în Ardeal, să-mi fac serviciul militar de 8 săptămâni și să stau închis vreo 5 săptămâni pentru că nu m'am prezentat la timp și astfel să jiu liber să trăiesc ori în Austria ori în România. Părerea dintâi este a multor oameni de aici, părerea din urmă e a mea”.

Dar soarta i-a hărăzit-o mult mai târziu când bătrân, încropindu-și pașii printre bolovani uliții avea să plângă frământându-și lacrimile sub gene și-avea să părăsească hora nemai putându-se stăpâni...

Atât îi mai rămase: să plângă... Să-și sfarme stropii pârdașnici între cutele batistii. Și-a plâns...

„București, 89...X. Dragă Angelină,

...Acuma alta. Eu vreau să mă însor. După obiceiul țării de aici îmi trebuie numai două hârtii ca să mă pot cununa: actul de naștere (carte de botez) și act de învoieră părinților adică o hârtie prin care tata și mama se învoiesc să mă însor... Aș vrea atunci să ve cineva de acasă, aș vrea chiar să mă cunune ori fratele meu Leon ori Constantin. Cred că Constantin ar putea mai bine să vie cu tine. Dacă ar putea și tata și mama!...

Și-a întovărășit cerul gândurilor și al vi-

surilor cu o femeie care l-a înțeles mai mult decât oricine și al cărei suflet a iubit îndeaș, prea mult poate, pe cei îndepărtați în marea zărilor noastre de departe.

„Cumnate Aurel,

Iartă că îți răspundem așa de târziu la scrisoarea DTale prin care ne scri că vi la București în iarna asta — nu ști ce mult ne bucurăm! dar oare mama și tata nu s'ar învoi să vie cu DTa? Ce zile fericite ar fi acelea petrecute împreună! Vă sărută și Alexandru mai ales pe mama mare „pe mama-mare a lui cea departe” cum îi zice el și iscălește singur: Alexandru. Elena Coșbuc”.

Tot printre scrisori mai găsim răvășită o foaie pe care mâna tânără a însăilat cu litere sfărtecate: „Mamă-mare și tată-mare dragă. Vă sărut mâinile: Alexandru”.

A pornit bătrâna Maria departe spre Bucureștii feciorului. A călătorit cu trenul printre dealuri și munți ascuțiți ce-și asvăr coamele, rugă spre Dzeul înălțimilor până ce s'a scoborit în brațele deschise de atâția ani și ani pentru dânsa. Și-au petrecut printre lacrimi și răsete. Până când Hordoul i-a despărțit din nou, poate pentru totdeauna...

Nu mai sufletele și-le trimiteau din când în când, închise între peretii de hârtie ai plicului cu sigilă albastră. Vesele uneori, triste alte dăți...

„Dragă Aurel,

...Nevastă-mea și-a ciuit scrisoarea din urmă și-și tot bătea capul singură — că eu nu eram acasă — ce dracu e aceea „pro-cuțe” de care spuneai tu. Pe aici nu se știe de vorba asta... Nu știu ce am avut și am — poate că am ceva cu ficatul, ori cu ficarea, ori cu mașele. Nu știu căci doctorii nu știu nici ei. Am întrebat pe cel mai vestit doctor dela Viena, pe Nothnagel și n'a putut să-mi spună limpede. Oricum nu e lucru mare. E un început de boală care te ține câte 50 de ani dacă-i trăești, dar te supără așa toată vremea. E voinic însă băiatul meu. E gras nu de tot tare dar binelegat

și ștrengar. Acu e de 3 ani și 3 luni, e un „papistaș” mic cum îi zice mama mare și cei de aici căci e de neamul uniților, iar aici sunt toți neuniți după lege. Nu e botezat și am să-l botez în legea neuniților după legea țării de aci. Și dedesubt aceeași mână nerăbdătoare siluește: „Salut pe mama-mare și tata de acasă. Alexandru”.
Vremea trece, trece... gonind nebună spre niciunde. Alexandru îndrăgostitul lor care avea să-i pricinuiască atâta durere, atâta sbucium, crescuse mare:

„Dragă Aurel,

...De altfel îmi face grijă și Alexandru. La toamnă e băiat de școală și nu știu ce o să fie cu el. Aici în București nu l-aș da la școală; mă gândesc să-l duc la școală în Brașov, dar nu ne prea lasă inima să-l înstrăinăm așa deodată și dintr'odată. O clasă ori două de liceu am să-l trimit să le facă la Năsăud ca să vadă și pe-acolo cum e că n'aș vrea să-și piardă de tot urma părinților lui.”

Și însfârșit o ultimă cartă postală plină de un umor sănătos și svăpăiat:

„Luni 18/XII 1906, Părinte popo,

Sosit-ai acasă ori ești tot pe drumul dintre Coldău și Săsarou? Și ai găsit acasă toate prescurile pe număr? Și doamna preuteasă bine, sănătoasă, mulțumim DTale? Și Sfinția ta — că dă-o dracului de sfinție — ești sănătos și vesel? Imi pare bine.

Am cetit prin gazetă că la Coșă-mică și-ai fi pierdut ochelarii. Imi pare rău. Și încă prin Sibiu și-ai pierdut capul (dar asta nu mă mir că omul nu poate pierde ce n'are) și-ai fi pierdut capul după vreo Sălișteancă frumoasă. Astâmpără-te popo că ești bătrân. Ce Dzeu, Angelina n'are „para-pleu” să și-l rupă de scăfârție?

M'am apucat eu să vă scriu căci Alexandru are acuma și mai puțină vreme decât mine. Toată ziua e la școală dela 6½ dimineața căci l-am dat la liceul Lazar și noi stăm departe mai mult de 4 km. de liceu. Merg și vine cu tramvaiul electric, dar îi trebuie pe drum vreme multă căci face pe zi de patru ori acest drum, aproape 16 km. zilnic. E îmbrăcat în uniformă de cadet și are pușcă pe umăr.

Eu mulțumesc-vă de 'ntrebare sunt sănătos, și nevastă-mea așisderea, Alexandru idem, bucătoreasa tot așa. Dela sf. Dumitru ne-am mutat în casa noastră — Labirint 133 — casă frumoasă, mare, mă rog ca de boier sărac. Păcat că astă vară când ați fost prin București n'o aveam ca să vă omenim ca pe niște obraze subțiri ce sunteți DVoastră și ca pe niște fețe bisericesti care au s'a-jungă în Rai de-adreapta Sf. Haralambie cet cu aripi de foc care scaldă de șapte ori dracii în leșie pe zi. Dar ce n'a fost astă vară o să fie la anul și la mulți ani că nu e numai un câine scurt de coadă în lumea asta și nici omul nu e făcut să vie numai odată în viața lui la București ca Pahomie Mocodeanul din Hordou la Ierusalim. O să mai veniți să vedeți „cârjele” și cinstita casă a Domnului, sf. locaș de închinăciune la „Caru-cu-bere” (oho Constantine ce frumusețe de spumă!)

Acum mai bine așa țacea, dar uită că am fuștei pe limbă și mă leg și eu de-o vorbă din scrisoarea ta cea din urmă. Prostul făgăduiește și nebunul trage nădejde. Adică nebunul sunt eu și prostul ești tu (să nu ne audă cineva că te pomenești că mă crede). Te-ai legat să ne trimiți tu ori Angelina că tău un drac sânteți — un covor, da un c-o-v-o-r. Bre Turcule, nu puteai să te astâmperi că acum nevastă-mea numai covoare vede, ba' galbene, ba albastre, ba verzi, Mi-ați înnebunit-o cu covorul vostru. Prin București e iarnă strajnică. Zăpadă multă și ger. Dar mult soare și multă veselie și acum cu sărbătorile ce vin începe frumusețea orașului cu nesfârșite iluminări, cu sgomot și cântece și irozi și câte comedii.

Iar vouă fiilor pace și bună'nvoire 'ntre oameni. Să vă mâncați în pace călbașurile (așa cred că se chiamă mănărea aceea că eu de 20 ani nici n'am mai văzut-o) și să vă roadeți cu câți dinți aveți costițele de porc și bucurați-vă și veseliți-vă cu veselia Domnului petrecându-vă sărbătorile de dragoste și har Dzeesc.

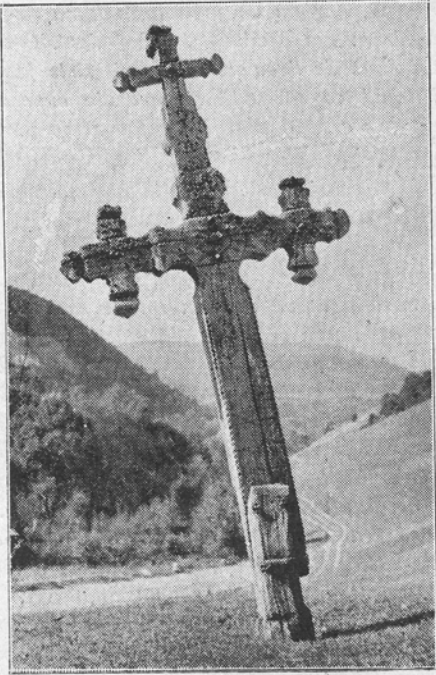
Ai strănutat? Să-ți fie de bine! O să faci chef de seară cu Vartolomei a lu Filimon Găgăile de pe ulița morii. Și salutări dela noi...
GEORGE

Târziu când m'am ridicat de pe hrisoavele dorului era vreme târzie. Lampa clipocea fumegând fuior de lumină.

GEORGE MONAHU

Invierea ca simbol al renașterii spirituale

Din toată strădania intelectului uman, se desprinde o tendință de pătrundere în miezul realității. Legile, care guvernează Cosmosul, devin pentru dialectica pozitivistă, mari semne de întrebare, forțe invizibile, ce rămân taine de nedeslegat. In fața acestora, rațiunea rămâne un piper-nicit seismograf, ce înregistrează doar aspecte fragmentare din tumultuoșitatea puterilor transcendente.

RĂSTIGNIREA DIN HUNIEDOARA

E'ntocmai fenomenul razelor solare, ce se răsfrâng în căușul atât de înfim al unui strop de rouă. Omul, prins în plasa formulelor și jongleriilor dialectice, trece impasibil peste toată această realitate transcendentă; neagă cu desăvârșire orice intervenție din afara lucrurilor, afirmând, că Natura își are legile ei proprii, cari nu sunt supuse vreunei imixtiuni externe. Dar această continuă sbatere în cercul investigațiilor de laborator, nu face altceva, decât să ducă în mod inevitabil, la acea totală destrămarea a tuturor convingerilor, la definitivul divorț al spiritului, de Prezența Demiurgică.

Ca să nu depășim cadrul existenței terestre, vom rămânea pe planul Naturii — în care conviețuim cu toții — și aici vom desprinde acea forță tainică ce guvernează Vieța. In regularitatea majestuoasă ce se petrece în sânul acestei Naturi, putem ghici tot misterul acestei vieți, și toată grandoarea nevăzută a Transcendenței.

„Ființa necunoscută”, care este Omul (cum l-a definit Alexis Carrell), pretinde că se cunoaște pe sine. Și abia atunci, când își întoarce privirile spre intimitatea ființei lui, își dă seama, că vieța nu se rezumă numai la simple acte de nutriție și reproducere, ci la o trăire armonică a esenței existențiale, care e spiritul și vibrarea sensibilității noastre.

S'au formulat atâtea principii; s'a căutat soluția salutară prin care să se schimbe întregul fundament al ordinii morale. Incercările au dat greș; soluțiile s'au dovedit insuficiente. Pedagogia modernă, inspirată din concepția unui fals umanitarism, n'a reușit să canalizeze forțele vii ale sufletului, spre drumul unei radicale prefaceri interioare, n'a făcut efortul gigantic al transhumanizării desăvârșite.

*

In tumultul de patimi de forțe oarbe care macină toate eforturile noastre, se caută receta vindecării sufletului omenesc. Ți se oferă fel de fel de soluții, dar nici una dintre ele, aplicate cu toată strictețea, nu ajung la rezultatul scontat de emeriții diagnosticienii ai formulelor de însănătoșire morală.

Unde vom căuta deci, acea miraculoasă terapeutică intimă? Spre ce trebuie să ne îndreptăm privirile și atenția? Care e punctul final al ză-

mislirii interioare? Iată tot atâtea întrebări, la care nu li se poate da, decât un singur răspuns: Misterul Invierii. Și parcă vedem surâsul ironic al celor care neagă posibilitatea învierii Omului, care-a adus între noi Lumina unei ideale Înțelegeri, care-a semănat grăuntele de muștar al Veșnicului Adevăr, iar ca răsplată, a fost batjocorit și răstignit pe-un stâlp de infamie, devenit astăzi semn al izbăvirilor definitive.

Marele mister al învierii, depășește cadrele fenomenelor Naturii. Materia a fost înengunchiată, și 'n aureolă suprapământeană, Fiul Omului, frânge puterile întunecului, pentruca să triumfe Lumina Spiritului său divin. Logica noastră imbibată de atmosfera viciată a concepțiilor materialiste nu admite din capul locului, această victorie totală, a Spiritului față de Materie. Totuși, ea tinde spre armonizarea spiritului, spre o nouă organizare morală. Ii lipsește însă, un suport inițial: piatra unghiulară a Credinței. Și-atâta timp, cât intelectul nostru, nu va relua legătura tainică cu Cerul, noi vom fi simple manechine în mâna Intunecului, cadavre vii în continuă alergare după izvorul cu apa Veșniciei.

Spiritul, refractar Înțelepciunii transcendente se complace într'o permanentă indiferență, în jocul artificial al cercetărilor de suprafață. El nu caută să pătrundă în adâncul lucrurilor pentru a sesiza forța tainică ce domină în întregul Univers. Strădaniile spiritului devin în felul acesta inutile; cercetările nu duc la niciun rezultat pozitiv. Aici, e marele semn de întrebare, în această Enigmă se răsfrâng toate eforturile intellectului uman.

Pentru a înțelege misterul Invierii, nu-i suficient a căuta dovezi palpabile, nu-i suficient a cântări mărturiile scrise, ci e nevoie de-o integrată transformare internă, de-o renaștere totală a Spiritului. In teorie, multe lucruri se pot admite, în practică însă, e-atât de greu să le aplici. Experiența cea mai crucială a întregii omeniri, va fi trăirea moralei creștine, deslegarea sufletului, de carapacea patimilor de tot felul. Prin Inviere, Omul trebuie să devină, simbol desăvârșit al renașterii sale spirituale.

VICTOR ILIEȘIU

Schimbare la față

Miresme se deștamă în răsul zilei pur.
Pe-un țârm de-azur cu lanuri înșorite
Culeg în ochi icoane de basme, înflorite
Pe-altarul dimineții cu prapori de azur.

Betele de soare urzite pe izvoare
Iși leagănă ninsorile în clinchet aprilin
Și inima se țese'n pânjeniușul fin
Al păcii înflorite'n căușele de floare.

Se-aștern arginturi clare în tremur pe frunzișe
Când se desfac miresme'n betele lungi din flori
Și'nvalue tăcerea în svon prelung de zori
Tălângile, sub patrafirul umbrelor piezișe.

In limpezimi florale de-azur bolnav de soare
E-atât de-aproape cerul deschis ca o fereastră
De-auzi cum îngeri palizi rotesc tăcerea-albastră
Prin ierburi de lumină, ca'n ochi de căprioare.

Mi-e inima 'nflorită cu spice verzi de grâu,
Coralale albastre mântâmpină cu daruri
Destinu-mi de lumină în somnul cald din lanuri
Să ardă ca un soare în taine verzi de râu.

Sfioase rugi de grâne și svon de viață crudă
Mântâmpină când, lușer, m'aprinde de tinerețe
Și beat îmi plec la glasul țărâniei tâmpla udă
De vis, spărgându-mi naiul de brumă și tristete.

F. PĂCURARIU

OLIMP ȘI CALVAR

A fost odată... un început de-amurg, la un liman de liniște și de răcoare. Înserarea cobora în valuri obosite, pe trepte de argint, de undeva, de sus. Iar în grădină, pe munte, totul era pur, așa cum totul e imaculat la țară. Era o oază a meditației, a liniștei. Era un loc ce place marilor spirite. Loc, ce predispu-ne rugăciunii și creației... Loc drag sufletelor mistice. Loc, ca și acelea în care se pocăște păcătosul, în care se roagă sfântul, în care creează geniul, loc, departe în deal, cu umbră de măsline, cu susur de ape, cu flori ce 'mbăl-zămează aerul... Loc, ce păstrează parcă un colț din paradisul dinaintea căderii...

Acolo, acolo s'a suit Isus într'o seară, să se roage... Și numai un Apostol lipsea: pregătea nimicirea Omului...

Isus, singur, se găsea pe malul morții. Era trist, obosit, chinuit. Il trec sudori de sânge. Apostolii dorm: Judă îl vinde...

Și'n noaptea ce se lasă, Isus înalță la ceruri cea mai dureroasă rugăciune. Il doare presimțirea, îl chinuște înfrimirea...

Apoi, Pilat: Ecce homo...

Poporul: Răstignește-l...

In sfârșit, cea mai teribilă crimă, ce însângerează istoria pentru totdeauna.

*

Din acel moment crucial se schimbă sensul de a fi al existenței omenirii.

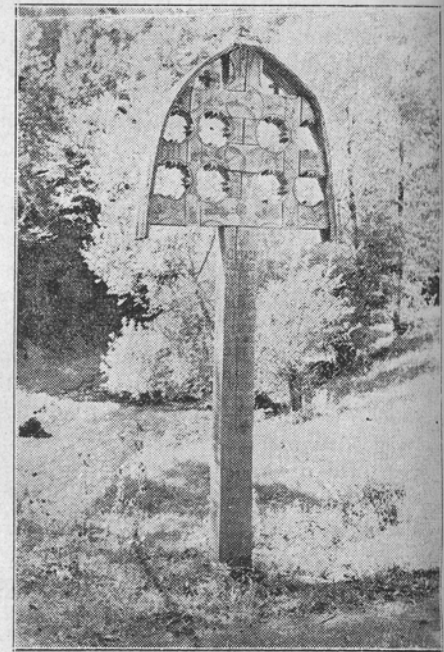
In relație cu Cerul, mentalitatea lumii vechi e ștearsă cu un burete înmuiat cu oțet. Construcția etico-filosofică veche, se pierde în colbul formidabilei prăvăliri în abis a Olimpului. Odată cu Olimpul se pierde sensul olimpic al trăirii pe plan vital. Conceptul olimpic ajunge la un moment crucial în conflict cu conceptul calvaric. Din acel moment, se luptă titanic Olimpul și Calvarul. Vechiul Goliat și noul David. David crește și se'ntărește în spiritul nou. Lupta, în perspectiva istoriei, e măreață. Sfârșitul va fi o grandioasă repetiție, montată pe scena timpului, a duelului gladiatorilor biblici.

Va învinge David, cel nou, David creștin, David mesianic. Și va învinge, pentruca s'a născut în acel moment crucial, în care, durerea — contrar conceptului olimpic, — devine priza fericirii, e căutată, și poate paradoxal, e preamărită. Va învinge David mesianic, pentruca s'a născut pe vârful Golgotei, din durerea Celui ce-l naște; se naște din durere, din nenorocire, pentruca, se naște în momentul în care începe o adevărată emulație a nenorocirii, zice Hello. David cel mesianic, născut din sângele ce-a'nmuiat stâncile Golgotei,

omul cel nou, omul cioplit în piatra credinței, omul unei misiuni, omul unui mesianism real și integral, omul calvaric — Calvarul, va învinge, pentruca tragedia existenței lui, are un sens.

Pe când sensul goliatic al antichității climpiene, e unul inferior, comun, frumos numai pe plan mitologic.

Calvarul va învinge pentruca își are spiritualitatea sa proprie, spiritualitate etică, superioară, spiritualitate născută din religia Intrupării, spiritualitate identică cu Creștinismul. Pe când spiritualitatea olimpului antic, e o spiritualitate

TROIȚĂ DIN MĂRAMAROS-MARAMUREȘ

apolinică și dionisiacă. Olimpul trebuia să se năruie, pentruca în constituția lui, i-a lipsit elementele care pretind eternitatea.

Olimpul a fost hibrid, facil, plăcut și fără ideal. Iar tot ce n'are ideal în viață, nu e vrednic de ea. Și totuși Olimpul, își are eroii săi. Eroii, pentru noi, mitologici. Poate reali. Eroii, cari poate s'au jertfit pentru gloria olimpică. Care erou olimpic însă, a 'nviat pentru aceeași glorie? Cine-l cunoaște?...

Și totuși se vorbește de gloria olimpică. Cât de real e însă Roux, când zice, că gloria nu e decât un sgomof ce nu știi cum începe și nu știi pentru ce perseverează... Aceasta e gloria Olimpului...

Calvarul însă, a intrat cu dureroasa lui realitate în toate conștiințele. Realitatea Calvarului obsedează. Singurătatea Calvarului copleșește. Povârnișul Calvarului doare. Pe Calvar, s'a vărsat sângele unei noi spiritualități: izvorul creștinismului mesianic. Pe Calvar moare o istorie și se naște alta. Pe Calvar apune o lume și răsare una nouă. Una plină de glorie. Iar gloria acestei lumi începută pe Calvar e plăcută ca orice hrană spirituală. Gloria acestei lumi mesianice întărește spiritul, îl exaltează. Gloria religiei noi cu rădăcini înfipte în crăpăturile Calvarului, e o glorie ce recrează sufletul, e o glorie ce umple, ce umple inima de bucurie. Adevărata glorie e pâinea inimii; ea hrănește devotamentul, răbdarea, curajul, zice Emile Souvestre, și — aceasta e gloria Calvarului. Iar gloria Calvarului e identică cu a Răscumpărătorului. Iar gloria Lui, constă în pretinderea unei trăiri asemenea Lui. Viața Lui însă, e dumnezeiască, ideală, ce pretinde schimbarea vieții terestre în viața veșnică și-a ridicării planului spiritualității, la valoarea universal valabilă, cu centrul Golgota.

Nu fiecărui însă, se pretinde însă, urcarea Calvarului, ci numai învierea. Invierea, aceasta e idealul calvaric, și sensul creștinismului mesianic, ce și-a făcut scop ultim, din recăștigarea poziției refuzate de păcatul primordial.

De natura aceasta e discrepanța dintre Olimp și Calvar. Olimpul — ce cultivă desfrăul inteligenței, Calvarul, — ce cultivă înțelegerea finitului.

Acesta e sensul Calvarului: învierea omului, dăruită prin creștinism și-anume, prin trecerea din timp în eternitate.

ION CHEREJAN

NOAPTEA INVIERII

Locuri de exil și mestecenii își
durerea, tănuț ascunsă'n lacrimă
gint. Cântul lor e al drumețului
și al primăverii ce i-a găsit tintuți
ni. Frasenii își povestesc cu atâta
amintirile vremilor de ieri și se
când trecătorii le îngână graiul
eles. Arțarii își anină crângile,
vântul pribeag, în șoaptă, îi roagă
verse pe aripa lui, melodia cântu-
ră cuvânt. Salcâmi cu mugurii
or albe, împletesc cunună de la-
ce'n dar o coboară pământului,
și găzduiește în ciuda vremii, une-
ingură stăpână. Plopii își ridică ce-
fruntea, iar foșnetul frunzelor e
durii pierdută în sgomot de
Ape ce fug înspăimântate, în spu-
lor sunt pline de jeluirile pământu-
și de ruga morților îngropați sub
ele vremii. In unda lor albastră,
artă rugăciunea sângelui dac și un
al izbăvirei. Teiul prieten al căpă-
lor de morminte, își furișează frun-
ei proaspete, peste lespezi grele de
tră și peste răstignirile atâtor năzu-
Fășiile de lumină care se pierd în
mericul atâtor nopți fără de lună, îi
demoni de vis și-i fură uitarea. În
și-a înecat de atâtea ori durerea.
Pe banca peregrinilor, în umbră slabă
tei, e praful vremii, sub care se ascund
ce rod relicvele aducerilor aminte.
restări de nume și amintiri, pe care
sul vremii și al neînțelegătorilor tre-
tori le vor șterge, sunt icoane, din
cărora s'a șters chipul lui Christ
Soarele înfricat de atâtea dureri, se
boară mai repede ca oricând prin as-
zișuri de nouri, până ce se pierde,
dealul crucilor de mesteacăn. Mor-
sfințit și razele-i întârziate, până
nd luna, fugara nopții, aleargă neobo-
prin creneluri de nouri răsleți, să-l
ngă într'un nou răsărit.
Pământului i-a rămas întunericul nopții,
vestmântul căreia se ascund fără de
ste tainele atâtor dureri. O dacă
aptea și întunericul ei, n'ar ascunde
ma lacrimii, ar fi zadarnică spoveda-
și cînța ceasului din urmă.
Ceață de gânduri ne acoperă, când în
ină de pioși peregrini ne îndreptăm
chemarea clopotniței, spre bisericuța
ilor de demult, spre biserica aminti-
or noastre. Ne poartă spre ea chemă-
e celei mai bune mame și ungherele-i
nuite, unde'n ceasuri de veghe, în su-
te se coboară umbre biblice, care
u să șteargă lacrimi și să ne
cundă durerea. E biserica de demult,
serica noastră de ieri. In naosul ei
eleași chipuri brăzdate de trudă, în-
nunchiază în rugăciune și același das-
l bătrân a rămas stranei, să cânte
agur vecerniile ceasurilor târzii de
ară. Altarului i-a rămas potirul cumi-
cătorei și câteva făclii sărace, care
u pot îneca întunericul serii cu stihuri
e prohod.
Se apropie zorii dimineții de înviere,
aca e bătută rar, iar clopotele vor mai
inta în slujba cea mare, când din mor-
ânt) ridică-se-va împăratul pământu-
și al înălțimilor. E ora mătăniilor
a pocăinței, e clipa cea mai sfântă,
are ne-a furat din tumultul și sgomo-
l vieții de toate zilele.
Târziu în noapte, unul câte unul por-
im spre casă, plini de fiorii marei în-
ieri a lui Christos.
Sărbătoarea Paștelor, a amintirilor
ragi, a anilor de altădată, ne fură cu
ândurile, acolo departe la popa Micu,
e n'o să mai cânte „Christos a înviat
în morți“.
— Unde ești părinte? In grija cui ți ai
șsat altarul?...

Umili cu ochii scăldați în lacrimi is-
șășitoare de păcat, porni-vom în rugă
pre altarul îndurării și tămăduirilor
noastre. Cerul va deschide uși rugăciu-
ni, iar Cherovimii pe aripi de vânt, tri-
mte-or un cântec de înviere.

Isosif Morușan-Fiscuteanu

PRIMĂVARA, JOC DE INVIERE

In sdravănu balsam de primăvară 'nrourată,
Ghicești un înțeles adânc, șoptit luminilor cerești.
Vieța unduiește în doina albă și curată,
Din fluerul vrăjit al unor noi povești.

E joc de înviere în mugurii din crengi;
Și vin isvoarele, din munții cei de ghiață.
Plutește cântec nou, de bucium și tălângi,
Peste coclaurii 'nverziti, sculați de dimineată.

S'a tolănit azi sufletul prin iarbă crudă,
Și-a ascultat svăcnirea sângelui din vine.
Desprinsu-s'a un zâmbet cald pe floarea udă
Și 'moraștiatu-s'a 'Nvierea toată 'n mine.

VICTOR ILIEȘIU

Pentru tine

Adeseori, când noaptea priveghez
La candela surâsurilor pale
Din versuri vechi poeme noi crez
Drept jertfă'n cinstea amintirii tale.

Clădesc încet până târziu în noapte
Castele noi din zâmbete trecute
In care clipe dragi îți cântă'n șoapte
Povești doar numai de noi doi știute.

Te aștept să vii; când somnul mă supune
Să simt fînța ta cât e de-aproape,
Ca mâna ta de fildeş să-mi adune
Suvițele de păr ce-mi cad în pleoape.

E liniște tăcerea mă cuprinde,
S'a ostenit sârmana mea peniță
Și-a isprăvit povestea, dar s'aprinde
In basm, alături de tine Domniță.

Când visul fură de pe coli suspine,
Iar degetele tale-mi închid geana,
Adorm târziu cu gândul dus la tine
Și'n mână doarme pe hârtie peana.

ȘTEFAN CĂPRARIU

BÉKÁS (BICAZUL)...

Este o comună curat românească cu o
populație de peste 13.000 locuitori, așezată
în partea de răsărit-miază-noapte a jud.
Csik, întinzându-se dealungul apei cu acela
nume și pe alte văi și pârae, pe o lungime
de cca. 60 km.

Comună așezată printre văile munților
Carpați pe vârf înguste și pârae mici de
munte, departe de orașul Gyergyószentmiklos
la 40 km.

Izolată, uitată, fără căi de comunicație
bune și mai ales fără mijloace de locomo-
țiune, Bicazul a rămas ca o cetate veche,
aproape liniștită, fără prea mari sdruncină-
turi morale, sociale, economice. A rămas cu
obiceiurile, cu credința, cu limba și cu por-
tul, neschimbate.

Regiunea este pitorească.

Dumnezeu a înzestrat natura cu toate
frumusețile, dăruind din belșug regiunii ace-
steia, frumuseți nebănuite și vrednice de ad-
mirat.

Este cu neputință ca omul prin grai, sau
prin scris să poată descrie frumusețea văi-
lor și dealurilor, măreția munților acoperiți
cu brad, giganticele și impresionantele chei

ale Bicazului, lacul Ucigașului (Ghilcoș) cu
apă lină — în care se reoglinesc munții
Tohardului — și din a cărui apă se văd
vârfuri de brad. Proveniența acestora este
ușor de înțeles dacă vom spune că lacul
Ucigașului, s'a format prin surparea, sau
scufundarea unui munte, închizând astfel
cursul unei ape.

Omul, în fața minunățiilor naturii rămâne
înmărmurit și neputincios.

Iarna, vuetul brazilor și al vântului se în-
tovărășește cu lătratul câinilor și cu urletul
lupilor de pe munți.

Vara, cântecul buciumului, a fluerului,
doina, chiuiturile, horele, clăcile, șezătorile,
fac împreună ca vieța să fie mai veselă,
mai senină, mai sgomotoasă.

Dar, pe cât sunt de mari și de frumoase
priveliștele naturii în acest colț; tot pe atât
e de grea vieța țăranului Bicăjan.

Și pe cât sunt de impresionante decorurile
și armoniile naturii, tot pe atât este de chi-
nuită vieța și traiul țăranului.

Ocupația lui principală este agricultura și
creșterea vitelor. Cum însă terenul de agri-

cultură nu există, decât în foarte mică în-
tindere, pe văile înguste, țăranul n'are po-
sibilitatea de a-și câștiga cele necesare tra-
iului, numai din această îndeletnicire.

Fiind însă la munte, industria lemnului a
fost ocupația ce i-a adus un venit mai frum-
mos.

Azi, nefăcându-se exploatarea de păduri, ță-
ranul a ajuns într-o stare jalnică.

Starea economică și materială este cât
se poate de tragică.

Vieța este grea.

Hrana de toate zilele, nu și-o mai poate
câștiga, decât prin mari jertfe.

Asprimea timpurilor a făcut pe țăran să
nu mai cunoască odihna.

Din zori și până'n noapte și din noapte
până'n zori, umblă, aleargă, se sbuciumă, în
toate părțile și sub toate formele pentru a-și
asigura traiul de pe azi, pe mâine.

Muncește mereu.

Muncește ca un rob.

Muncește țăranul, muncește copilul, mun-
cește femeia. Muncește femeia din Bicaz
pentru că este învățată cu munca grea, cu
greutățile, ajutând pe bărbat chiar și'n
treburile lui.

Astfel vedem pe femeia Bicăjancă, mun-
cind la tăiat de lemne, la cărat de fân, la
coasă și la coarnele plugului. O vedem la
muncile cele mai grele.

Iar munca acestor ființe omenești a ță-
ranilor din Bicaz, nu este răsplătită nici pe
departe.

Hrana este foarte simplă și săracă. Se
compune din: mămăligă, brânză, lapte, ca
alimente principale.

Dar, vai, câți nu au nici mămăliga!

Câți dintre țăranii din Bicaz, nu mănâncă
nimic zile întregi?!

Curtea, la mulți e pustie.

Și casele parcă arată pustii. Văzându-le
îți inspiră milă.

„Neamul nevoii“ — așa l-a numit genialul
Eminescu.

Și 'ntr'adevăr este „neamul nevoii“.

Și nevoile sporesc mereu, cresc fără mă-
sură.

Acesta este țăranul bătuit de toate furtu-
nile.

Acesta este țăranul care știe să munceas-
că, dar înainte știe să ceară în toate,aju-
torul lui Dumnezeu.

Acesta este țăranul care așteaptă ca mâi-
ne să-și încordeze mâinile pe coarnele plu-
gului, pe cari le va strânge voinicește cu
speranțe noi, cu îndârjire și va apăsa mai
cu putere coarnele plugului, pentru ca glia
s'o are mai adânc...

Și vor cădea pe ea sudori fierbinți de du-
rere și de bucurie, iar brazdă după brazdă
se va întoarce.

Cât este țăranul nostru de credincios pă-
mântului!

Ași putea spune că este robul pământului
său.

Păstrător al portului strămoșesc, al obice-
iurilor, al limbei și credinței, el este: munci-
tor, religios, cinstit, ospitalier, încrezător,
iubitor de bine și frumos, iubitor de dreptate
și adevăr...

Iar atunci când se luptă cu greutățile, ri-
dicându-i-se în față primejdii, atitudinea ță-
ranului adevărat este demnă, senină, nu se
pierde.

ION BUTNARIU

Țăranul Vasile Lăzăruț și soția lui, ambii trecuți de 80 de ani, din comuna
Román-Békás—Bicazul-Român.

PAȘTELE ÎN AVAS (OȘAȘ)

de Ionița Popii

OȘENŢE ÎN PORT DE SĂRBĂTOARE

Pentru a urmări mai ușor șirul povestirii noastre, să ne închipuim un sat împrăștiat pe mai multe văi și coline, iar în mijlocul satului pe un deal, Biserica.

Vom arăta pe scurt, momentele mai impresionante, care se petrec în Oaș, începând cu Joia Mare și încheind cu a doua zi de Paști.

JOIA MARE.

Seara se bate toaca la Biserică. Pe cărările satelor svântate de vântul prietenos al primăverii, se îndreaptă spre biserică Oșenii cu sufletele împăcate cu Dumnezeu, căci fiecare oșan, dacă nu de mai multe ori pe an, cel puțin odată la Sfintele Paști, se spovedește, deoarece „așa cunoaște din bătrâni...”. Cele douăsprezece evanghelii, le ascultă cu multă reculegere și evlavie, în genunchi și cu lumini aprinse în mâni. Oșenii mai bătrâni, cu părul lor lung și „rătunzat” deasupra sprâncenelor, sunt adevărate figuri de apostoli. Când ies din biserică, tabloul este și mai măreț, este chiar de neuitat. Dela biserică, pe cărările care coboară în văi, sau urcă la deal, un lung șir de Oșeni șerpuește cu lumini în mâni, ținând cărarea și îndreptându-se spre casele lor. Parcă-i un convoi al primilor creștini, care duc vre-un frate de-al lor întru Hristos, la cimitir noaptea, ziua temându-se de cruzii împărați.

VINEREA MARE.

Fetele, femeile și „băbuțele”, incondeiază ouăle. Iată pe scurt cum procedează. Ouăle fierte, se încălzesc puțin, ca să le prindă mai bine ceara, apoi dintr-o cutie de metal, în care e ceară topită se ia cu așa numita „cască” ceară, și se fac diferite motive pe ou. „Cască” e un bețișor de lemn de vre-o 20 cm. lungime, având într-un capăt vârat deacurmezișul, un tub subțire de aramă de grosimea vârfului de creon. Ouăle astfel incondeiate, se pun într-un vas cu zăr de lapte, unde se lasă puțin timp, apoi se pun într-un vas cu culori. Partea care a fost cu ceară rămâne albă, iar restul se colorează.

După amiază se face „Prohodul Domnului Isus”, la care Oșenii iau parte în număr foarte mare.

SĂMBĂTA MARE.

Oșențele fac pasca din „fărină” de grâu punând „brândză” în mijlocul paștilor. Tot acum se fac utimele pregătiri pentru mult așteptata Inviere a Mântuitorului. Fetele care au deja un costum nou de Paști, cu cămașe, cu „țeptar”, și care voiesc să fie cu cunună merg — la o babă din sat, care știe împleti părul. Cine nu a văzut fete de oșan împletite, își va da seama despre complica-

ția împletiturii, dacă va privi clișeu de aici. Împletitul durează 4—6 ore neîntrerupt. E un lucru care cere multă răbdare din partea fetei și istețime din partea împletitoarei. Seara, mamele gată hainele copiilor, pentru dimineața Sfintelor Paști. În straițele lor mici, pun câteva ouă roșii, iar pentru fete, ouăle le pun într-o năfrămioară.

DUMINECA PAȘTILOR.

„Invierea” se face sau la miezul nopții, sau dimineața „până'n dzuă”, după obiceiul locului. Înainte de slujba Invierii, se trag clopotele și se bate toaca. Oșenii cred că acea toacă sună bine, „cântă bdzine”, care este din lemn de paltin, și când au adus-o din deal, n'au trecut cu ea peste nici o punte sau vale. După slujba „Invierii” se înconjoară Biserica de trei ori. Un moment foarte solemn este când preotul cu crucea în mână, bate la ușa Bisericii, zicând: „Deschideți voi boieri porțile raiului...”. Și auzi din năuntru, întrebarea unui crâșnic: „Cine este împăratul mării?” După ce ușile Bisericii au fost deschise, vezi o figură de dac, cu plete, care s'a îndoit probabil, cași Toma Necredinciosul, așa că a trebuit să i se spună de trei ori, cine este Împăratul mării?...

Între timp, sosesc la Biserică, toți locuitorii

este de nedescris și cine l-a văzut vreodată, va avea întotdeauna în ziua de Paști, orișicât de departe s'ar găsi imaginea acelei zile sublime, în coloritul costumelor oșenești. Și seninătatea fețelor acestora. După sfințirea paștilor, preotul dă binecuvântarea. Apoi Oșenii iau păștile „de-a umărul” și fiecare fuge către casă.

Dece fug Oșenii cu păștile? Iată ce explicație am primit dela un oșan bătrân: „Zmău stă închis într'un stan de ptiatră. Iel tăt anul linge ptiatra și uă subțiadză să iasă afară. Când-i în dzăua de Paști — când sfințesc popa păștile — amă ptiara îi cât o frundză de subțără, atăta o lins zmău... Dacă n'am fugi cu păștile, el ar linge ptiatra de tăt și ar ieși afară, înainte de a ajunge noi acasă. Da așe dacă fugim, pe când soșăm acasă, ptiatra iară să îngroașă la loc, cum o fò, apoi tot așe în tăt anul...”

La scurt timp după sfințirea paștilor, nu mai vezi nici un om. Toți sunt acasă și mănăcă din paști. Câtva timp, satul este mort, mai mort cași într'o zi de vară. Incep apoi a veni la Biserică, unde bat toaca, se dau „de-a ciocota” și se joacă „de-a mingea” toți începând dela copilași și până la bătrâni.

Fetele și feciorii în grupuri, „învărtesc toaca”, adică înconjoară Biserica. În cele trei zile ale Paștelor, Biserica o numesc

SPECIFIC OȘENESC

rii satului, afară de cei bătrâni care nu mai pot face un drum până la marele praznic. Oșanul „capul de familie”, duce pasca „de-a umărul” într'o faț de masă frumoasă, artistică lucrată. Paștile le așează în două rânduri lângă Biserica, în fiecare pască e înfiptă o lumânare. Toți Oșenii au pe față o mare bucurie, c'au ajuns în pace Ziua Invierii Domnului. Și

„Toacă”. Femeile vorbesc între ele, iar bărbații în grupuri, povestesc întâmplări din viața lor.

A DOUA ZI DE PAȘTI.

După Sfânta Liturghie, „finele”, merg la nănași, ducând un colac mare și un ol de lut „ca să răscumpere” pe copilul lor botezat de aceștia. Și

SBURDALNICI ȘI PLINI DE VIEAȚĂ, COPIII CIOCNESC OUĂLE

„Doi când se 'ntâlnesc în cale, Iși zic Hristos a înviat...” (G. Coșbuc).

După Sfânta Liturghie, preotul sfințește paștile. Dacă timpul este frumos, tabloul

Paștile se încheie a treia zi, când Oșenii după serviciul religios, lucrează pentru văduve și săraci, așa că Sfintele Sărbători ale Paștelor, ei le termină cu „ajutorarea de-apropelui”

SFINȚIREA PAȘTILOR

DIN AVAS (OȘAȘ)

Mititel is mititel,
Jumătate-s de oțel.

*

De m'or ținea cu ovăs
Oșenia nu o lăs.

*

Când am fost tânăr cocon,
Am vrut să fiu și io domn;
Mi-i mai bine c'am rămas,
Nu-mi dă nime peste nas.

*

Fa-m'aș domn de m'aș putea
Aș mânca și tăt aș bea,
Da, zice a mea Irincă:
Mai mândru ești în opincă.

*

Io-s coconu dracului
Meșteru cuțitului;
La cine io cuțit bag,
Nu pune picior în prag.

*

Trii cuțite în curea:
Unu sbiară, unu plânge,
Unu carne să mănânce.

*

Duminecă am fost bat,
La danț ceter-am sfârmat,
Am tăiat și cu cuțit,
La care i-o clopotit.

*

Iară-s cu rău lumii
Iară'ndemn'a țâpuri.

Io așa oi țâpuri,
De și munții s'or clăți.
Țâpurit-am când m'am dus,
De-o și stat valed de curs
Ș'oi țâpuri când oi me(rge)
De-a și sta de curs vale.

*

Bine-i Doamne, când nu-i rău,
Ca la păstrav în părau;
D-ai rău, Domne, când nu-i bine
Și n'ai ajutor la nime.

*

Cui i-i dor de mult urât,
Vie la mine să-i vând,
Batăr dipt un zlot de-argint,
Că io nu l'oi măsură,
Ci cu tātu i-l-oi da.

*

Să mă văz scăpat de-amar,
Aș plăti un sălindar
La biserică în Săgmar.

*

Fost-am puîu pădurii
Și nu m'o mănec lupchii,
Fost-am și de-amu oi fi.

*

Ciudă l'e, ciudă le pare
C'am crescut așa de mare
Și mai ciudă le-a părea
Că mai am de-a creșterea
Și-s fecior din vița mea.

Din „Cercetări folklorice în „Țara Oșenii” de Ion Mușlea și din „Din Țara Oșenii” de Vasile Pop).